

Haruldased talilinnud Eestis

Rare winterbirds in Estonia

Uku Paal, Tiiu Tali

Tartu 2025

Sissejuhatus

Tegemist on esimese kokkuvõttega Eestis kohatud haruldastest talilindudest, hõlmates vaatlusi ajavahemikust 1. detsember kuni 29. veebruar. Kokkuvõte lähtub linnuvaatlejate perspektiivist ja pole teaduslik ornitoloogiline analüüs. Loodetavasti on sellises formaadis avaldatud andmestik linnuvaatlejatele abiks oma vaatlusstrateegiate planeerimisel ja vaatlusandmete kõrvutamisel. Kokkuvõttesse on kaasatud vaatlused kuni 29.02.2024.

Kuna talvine linnuelu on Eestis suhteliselt loid, siis võistlusliku momendi loomine motiveerib linnuvaatlejaid külmal ja ebamugaval ajal rohkem väljas käima. Linnuvaatlemine talvekuudel on Eestis omandanud erilise staatuse sarnaselt Soomele, kus "talvepunktide" kogumine on linnuvaatlejate seas olnud populaarne juba aastakümneid. 2000-ndate alguses Eestis hoo sisse saanud talviste harulduste otsimine on muutnud arusaama mitme liigi fenoloogilisest esinemismustrist ja talvitamispaikadest.

Autoritele teadaolevalt on Eestis talvekuudel kohatud 222 linnuliiki (järgides IOC taksonoomiat v14.2).

Vaatlusperioodi piiritlemine

Detsembrit, jaanuari ja veebruari peetakse klassikaliselt talvekuudeks, kuigi see ei kattu põhjapoolkera astronoomilise talvega ja osad ornitoloogilised kokkuvõtted (sh Eesti lindude arvukuse hinnangud) ei käsitle detsembri algust talveperioodina.

Ajavahemik 1.12.–29.02. on „linnuvaatleja talveks” sobiv, kuna välistab (loomulikult mitte eranditult) kevadel varaseid saabujaid (nt ristpart, sookurg, hallhani, kiivitaja, õõnetuvi) ja sügisel hiliseid lahkujaid (nt valgepõsk-lagle, metskurvits, rüüt). Seega defineerivad linnuvaatlejad kokkuleppeliselt "talvepunktiks" liiki, mida on vaadeldud sellel ajaperioodil (Estbirding 2023).

Rõhutame veelkord, et tegemist ei ole talviste lindude arvukushinnangutega ja need andmed leiab EOÜ kokkuvõtetest "Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus" ja Keskkonnaseire infosüsteemist leitavatest kesktalvise veelinnuloenduse seirearuannetest.

Talviste harulduste definitsioon

Talvised haruldused võib lihtsustatult jagada kolmeks: rändlinnud, kes viivitavad sügisel rändega või saabuvad kevadel vara, invasioonilinnud, kes reeglina saabuvad meile põhjast ja kirdest, ning eksikülalised.

Igal talvel jääb meie külma piirkonda mõni rändlind, kes peaks liigikaaslastega talvitusladel olema. Põhjuseid, miks osad rändlinnud siia jäävad, on palju: lind on vigane, ilmastik ei võimalda linnul ära rännata või on piisavalt soe, mis võimaldab toituda jne. Eelkõige kohatakse viivitavaid rändureid soojal sügisel. Talvised soojalained (eriti veebruari lõpus) võivad tuua varaseid saabujaid. Määrava tähtsusega on jää- ja lumeolud, millest sõltuvad lindude toitumisvõimalused. Üha enam mängivad rolli ka kliimamuutused, mis mõjutavad rändlindude liikumist ja talvituslade valikut, näiteks on kindlaks tehtud, et mõned Lääne-Euroopas talvitavate kahlajaliikide talvituslaid on laienenud kirde suunas (Maclean jt 2008).

Invasioonilindude all mõeldakse liike, kes võivad oma levilast sooritada ebakorrapäraseid pikki väljarändeid, sõltuvalt pesitsusedukusest ja toidubaasist pesitsusaladel. Eelkõige on meie regioonis invasioonilindudeks tundra- ja taigavööndi liigid, kes saabuvad meile talveperioodil põhjast ja kirdest. Neist osad võivad esineda massiliselt (kuuse-käbilind, urvalind) ja on ka väga harva esinevaid invasiooniliike (lumekakk, jääkajakas).

Eksikülaliste all mõeldakse eelkõige meil väga harva kohatavaid liike, kes on sattunud oma levilast kaugele väljapoole, sageli lausa teiselt mandrilt. Tüüpilised näited eksikülalistest on meile suurte tormidega paisatud avamere liigid (tormipääsud), Põhja-Ameerika veelinnud (hallrüdi) ja kagusuunalised pikamaarändurid, kes satuvad meile arvatavasti oma rännet vales suunas alustades (nn *reverse migration*).

Invasioonid ja rändelt eksimised on kohati kattuvad nähtused. Lindude rändeteed, levilad ja rändestrategiad on pidevas muutuses ja linnuvaatlejate kogutud andmestik aitab nende uurimisele kaasa.

Andmete kvaliteet

Kahjuks pole osad vanemad eksootilistena tunduvad vaatlused dokumenteeritud ja kahtluste korral neid kokkuvõttesse ei lisatud. Igal juhul tasub kõik harulduste vaatlused dokumenteerida foto või videoga ja materjal talletada linnuvaatluste andmebaasi.

Eesti linnuharulduste komisjoni kontrollitavate liikide puhul on tegemist vaid aktsepteeritud vaatlustega (EOÜ HK).

Illustreerivatel joonistel on esitatud erinevaid aja- ja fenoloogilisi perioode, sõltuvalt sellest, mida on soovitud esile tuua ja mis perioodist on võrreldav andmestik saadaval. Andmete kogumise kvaliteedis toimus selge muutus ca 2000. aasta paiku ja seetõttu on sageli kõrvutatud sellele eelnevaid ja järgnevaid perioode. Invasioonilindudel on kuvatud kogu talvepoolaastat ja talvitavate veelindude puhul pigem perioodi detsember–veebruar.

Tähelepanekud puuduvate vaatluste või esinevate vigade kohta palume esitada autoritele.

Vaatluste esitusformaadist

Regulaarselt esinevate liikide puhul detailseid kohtamisteateid ei esitata, nende puhul on kirjeldatud tüüpilised talvitusala ja talvine esinemismuster. Paljude alltoodud liikide kohta on kättesaadavad põhjalikud kokkuvõtted nende staatusest Eestist. Välja on jäetud mõned haruldased paigalinnud nagu rabapüü, kaljukotkas ja kassikakk – liigid, kes talvel esinevad eelkõige oma pesitsusterritooriumite lähistel.

Haruldasemate liikide puhul on lisatud iga vaatluse kuupäev ja vaatluskoht. Kui vaatlejat ei ole märgitud, siis pole vaatlejat teada. Kui linde on rohkem kui üks ja iga/sugu määratud, siis on see lisatud vaatluse lõppu. Ilma lisamärkusteta vaatlused tähistavad ühte paikset lindu (= 1 p).

Kasutatud lühendid

Vaatluste esitamisel kasutatakse lühendeid asukohade, lindude tegevustähiste ja igade märkimisel.

vpj = veepuhastusjaam;
pr = prügila;
p = paiksed linnud;
h = hääbitsus;
ü = ülelennul olev lind, kelle kohta ei osata öelda on ta rändel või ei;
r = rändel olevad linnud;
rS = rändel lõunasse, jne;
R = rööpstatud;
X = leitud surnud isend;
1a = esimese kalendriaasta lind (koorunud samal kalendriaastal);
1a+ = vähemalt teise kalendriaasta lind või vanem;
2a = teise kalendriaasta lind;
2a+ = vähemalt kolmanda kalendriaasta lind või vanem, jne;
subad = ei ole vanalinnu sulestikus, kuid täpset vanust ei ole määratud;
ad = adultne, vanalinnu sulestikus;
♂ = isaslind;
♀ = emaslind;
♂♀ = paar.

Maakondade lühendid

Ha = Harjumaa
Hi = Hiiumaa
I-Vi = Ida-Virumaa
Jõ = Jõgevamaa
Jä = Järvamaa
Lä = Läänemaa
L-Vi = Lääne-Virumaa
Põ = Põlvamaa
Pä = Pärnumaa
Ra = Raplamaa
Sa = Saaremaa
Ta = Tartumaa
Va = Valgamaa
Vi = Viljandimaa
Võ = Võrumaa

Tiitellehel siberi raat (*Prunella montanella*) Tartu veepuhastusjaamas. Foto: Triin Kaasiku

Liikide ülevaade

Mustlagle

Branta bernicla

Üksikud mustlagled viivitavad sügisrändega detsembrini peaaegu igal aastal. Jaanuarini on mustlagle siin vastu pidanud vaid ühel juhul ja veebruarist vaatlusi teada ei ole. Enamik vaatlusi pärineb Sörve säärelt, väljaspool Saaremaad on liik harv. Üllatuslikult on teada üks detsembrikuine vaatlus ka Tartumaalt.

16.–20.12.2000 Sörve sääär, Sa (Lauri Mäenpää jt) 1–15 p
01.12.2001 Sörve sääär, Sa (Mati Martinson) 2 p
05.12.2004 Roomassaare, Sa (Viron Lintuseura)
03.–06.12.2006 Lõu laht, Sa (Gustaf Nordenswan, Matti Rekilä, Juha Saari) 4 p (Foto)
01.–06.12.2006 Sörve sääär, Sa (Mati Martinson) 3 p
01.–05.12.2008 Sörve sääär, Sa (Mati Martinson jt) 3 p
07.12.2008 Kuressaare laht, Sa (Mati Martinson)
03.–05.12.2011 Rahuste, Sa (Uku Paal, Margus Ots, Mariliis Paal) (Foto) (1a)
02.12.2012 Sörve sääär, Sa (Uku Paal, Margus Ots) (Foto) (1a+)
01.12.2015 Rahuste, Sa (Uku Paal, Meelis Sepp)
09.12.2015 Sarakuste, Ta
02.12.2016 Sõru, Hi (Jaak Tammekänd) 2 p (Foto)
29.12.2016–02.01.2017 Mõntu, Sa (Matti Rekilä jt)

(Foto) (1a+)

07.12.2018 Kopli laht, Ha (Timo Nuoranen) (Foto)
05.12.2020 Põõsaspea, Lä (Vilja Padonik, Sander Sirelbu)
19.12.2020 Kõrgessaare, Hi (Kalle Muru) 4 p
04.12.2021 Sörve sääär, Sa (Kalle Muru jt)
04.–10.12.2022 Sörve sääär, Sa (Kaarel Vöhandu, Raul Vilk jt) 2 p
01.–03.12.2023 Sörve sääär, Sa (Uku Paal, Raul Vilk) (1a)

Punakael-lagle

Branta ruficollis

24.02.2015 Mai rand, Pärnu (Mikko Virta) rSE

Kanada lagle

Branta canadensis

XX sajandil oli kanada lagle meil haruldane läbirändaja (esmasleid 1968. aastal), muutudes sagedasemaks alates 1990. aastatest. Talviste leidude arvu tõus 2000. ja eriti 2010. aastatel on seotud Soome asurkonna kasvuga viimasel paaril aastakümnel (Valkama jt 2011). Enne 2000. aastat on teada 10 talvist leidu, neist ühel juhul parv Soomes rõngastatud isendeid Tamula järvel 1984. aastal. Liiki kohatakse meil talvel peamiselt detsembris, kui viimased Soomest lahkuvad isendid meilt läbi rändavad. Sügisrändureid on arvukamalt kohatud Hiiumaal (detsembris sageli kümneid isendeid). Üksikud jäävad Eesti lääne- ja põhja-

Mustlagle (Branta bernicla), Sääre, Saaremaa, 01.12.2023. Foto: Uku Paal

rannikule ka talveks. Veebruaris on liik meil harv, varaseid saabujaid on veebruaris vaadeldud vaid mõnel korral.

Valgepõsk-lagle

Branta leucopsis

Esimesed teadaolevad talvitamisjuhud pärinevad 1992/1993. a. talvest, kui läänesaartel kohati paarsada isendit. Järgnevalt on talvitavaid valgepõsk-laglesid arvukamalt kohatud 1999/2000. a. talvel ja edaspidi on liiki kohatud peaaegu igal talvel. Veebruarini püsib liik meil siiski väga harva ja ka esimesed saabujad jõuavad veebruari lõpus kohale vaid erandjuhtudel. Kuna liigi arvukus on eelmise sajandi lõpust alates kasvanud (Keller jt 2020), on ka talvitamisjuhud sagenenud ja detsembri alguses kohatakse soojade ilmade korral veel sadu isendeid, peamiselt saartel ja läänerannikul.

Hallhani

Anser anser

Enne 2000. aastaid on hallhane talvised vaatlused (kokku 9 leiuteadet) kogutud kesktalvise veelinnuloenduse perioodil jaanuaris. Kevadränne on paari-kümne aastaga selgelt varasemaks nihkunud. Esimene veebruarikuine saabumislaine registreeriti 2008. aastal ja need on järjest sagenenud (vt joonis 1), alates 2020. aastatest ongi liik saabunud veebruari lõpus. Varased isendid jõuavad harvadel juhtudel ka sisemaale. Detsembris on liik endiselt üsna harv ja jaanuaris võib

kohata nii üksikuid sügisrändega viivitajaid kui ka esimesi kevadisi saabujaid.

Rabahani/tundrahani

Anser fabalis/serrirostris

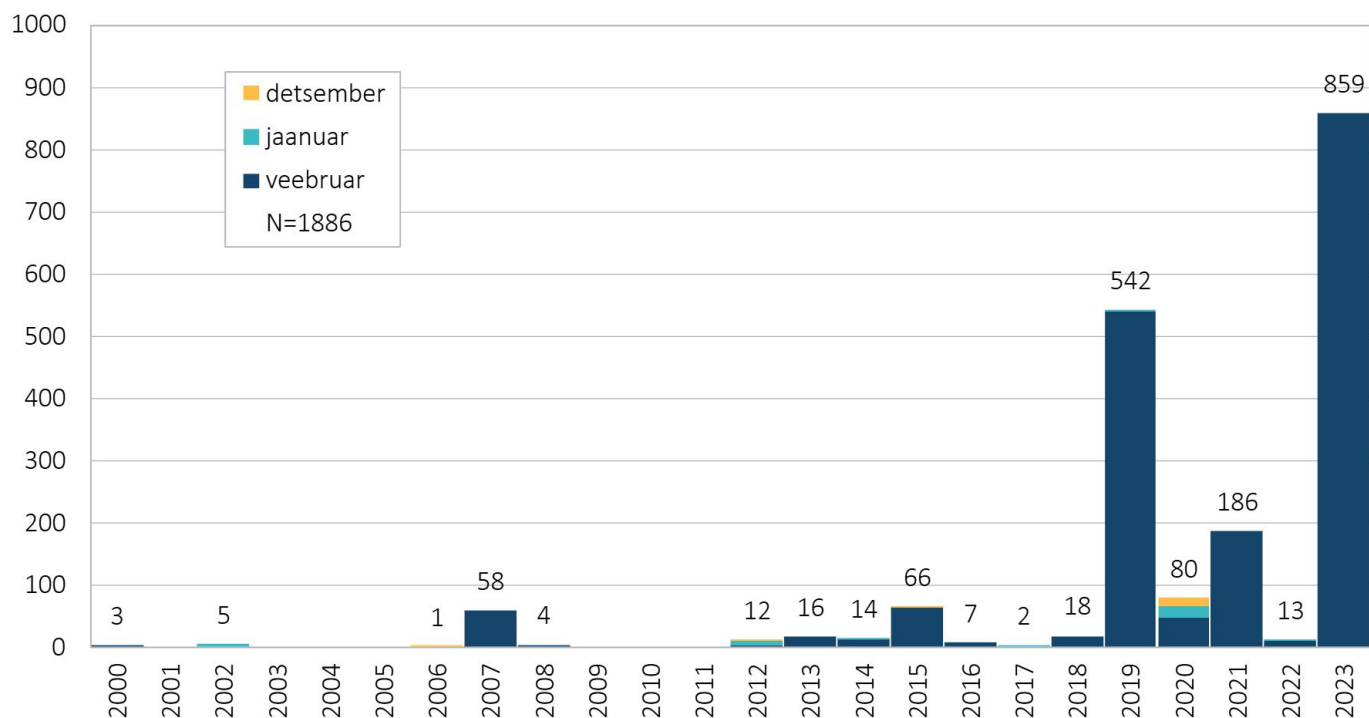
Nende kahe sarnase taksoni vaatlustest parema ülevaate saamiseks tasub neid käsitleda koos. Pärast rabahane alamliikide liigi staatusesse tõstmist on selle liigipaari vanade vaatluste tagantjäreli määramine sageli võimatu ning tundrahane ja rabahane eristamine ei õnnestu alati ka ideaalsetes vaatlusoludes. Võib kahtlustada, et hilissügisel on suurem osa neist tundrahane ja varakevadel on mõlema liigi esinemispilt üsna sarnane, kuid täpsema esinemismustri selgitamiseks oleks vaja rohkem täpseid määranguid, soovitatavalt koos fotodokumentatsiooniga. Veebruaris on üksikjuhtudel kohatud ka segaparvi. Mõlema liigi kevadine saabumine on viimasel paaril aastakümnel nihkunud selgelt varasemaks ja veebruari lõpus on mõnel kevadel kohatud sadu isendeid. Enne 2000. aastat on teada üheksa raba/tundrahane talvist vaatlust (327 isendit, vt joonis 2). Liigini määratud vaatlused pärinevad kõik 2000. aastatest ja kõik need vaatlused on avaldatud allpool.

Rabahani

Anser fabalis

29.02.2008 Leina, Pä (Indrek Tammekänd) 8 p

26.02.2014 Rahuste, Sa (Uku Paal, Raul Vilk, Riho Männik) 4 rS

Joonis 1. Hallhane (*Anser anser*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember–veebruar) algust. Veebruarikuude kõrge arvukus on tingitud peamiselt varasest rändelainest.

27.02.2020 Lümada, Sa (Margus Ellermaa, Jukka Salokangas) 15 p
 20.12.2020 Madise, Võ (Janek Joab jt) 9 r (Foto)
Alates 24.02.2022 palju saabuvaid tundra/rabahanesid Pärnumaal, kelledest 61 (3 parve) määratud rabahaneks, lisaks üks rabahani määratud ka Saaremaal
 19.02.2023 Kuressaare, Sa (Aki Arkiomaa)
 25.02.2024 Piirumi, Pär (Arved Bauer) 22 p
 28.02.2024 Paluküla, Hi (Leho Aaslaid) 2 p
 29.02.2024 Rahuste, Sa (Uku Paal, Mariliis Paal) 4 r

Tundrahani

Anser serrirostris

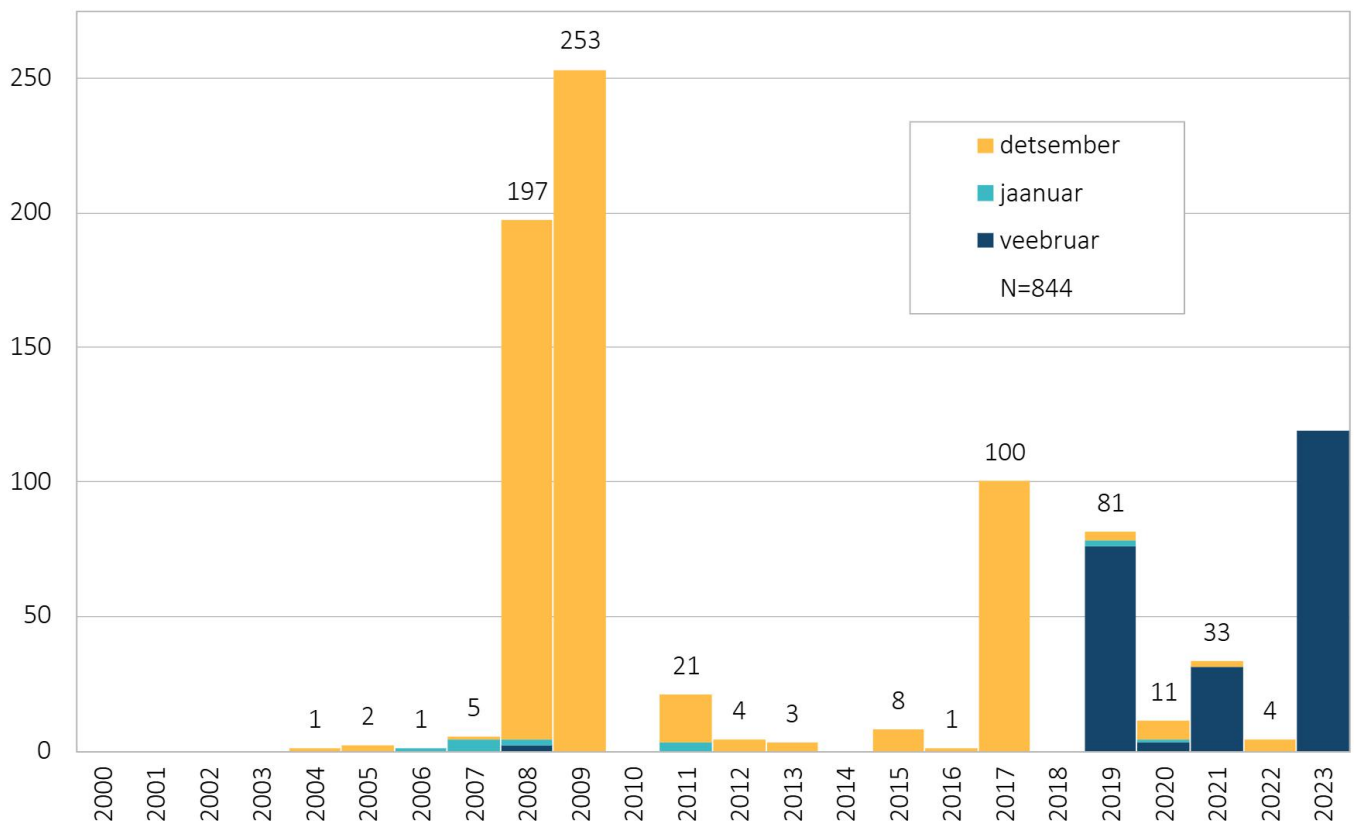
01.–12.02.2001 Tartu kesklinn (Margus Ots jt)
 29.02.2008 Leina, Pär (Indrek Tammekänd) 3 p
 26.12.2008–04.01.2009 Pulgoja, Pär (Uku Paal, Reimo Rander jt) 6 p (Foto)
 15.12.2009 Tartu kesklinn (Reet Rannik) (Foto)
 01.12.2015–01.03.2016 Tamula järv, Võru (Maidu Kõoleht jt) (Foto)
 17.12.2017–25.02.2018 Valga (Kalle Muru jt) (Foto) (1a)
 28.02.2020 Lõmala, Sa (Uku Paal, Mariliis Paal, Kaspar Kolk) rW
 28.02.2020 Tehumardi, Sa (Margus Ellermaa, Jukka Salokangas) 2 p
 26.02.2022 Iigaste, Va (Jan Fred Joab jt) r

28.02.2022 Kabli, Pär (Margus Ellermaa) 71 rN
 24.02.2024 Suur-Rahula, Sa (Karli Ligi)
 25.02.2024 Kirbla, Pär (Tarvo Valker, Helen Pikkat) 20 r
 25.02.2024 Keemu, Pär (Tarvo Valker, Helen Pikkat) 74 r
 28.02.2024 Paluküla, Hi (Leho Aaslaid) 12 p
 29.02.2024 Sääre, Sa (Uku Paal, Mariliis Paal) 47 r
 29.02.2024 Rahuste, Sa (Uku Paal, Mariliis Paal) 195 rS

Suur-laukhani

Anser albifrons

On üllatav, et esimene teadaolev talvine suur-laukhane vaatlus pärineb alles 2004. aastast. Võib kahtlustada, et tegelikult on osade hallhane vanade vaatluste puhul tegemist suur-laukhane noorlindudega. Talviste vaatluste hulk tõusis selgelt pärast 2008. aasta sügist (vt joonis 2), kui paljud Eestis rändepeatusel olevad isendid viivitasid äralennuga detsembrini. Pärast seda on suur-laukhane kohatud peaaegu igal talvel, kuid jaanuarini peab liik vastu harva. Alates 2010. aastatest on liigi kevadine läbiränne nihkunud varasemaks ja mõnel kevadel (2020, 2022) on esimene suur-laukhanede rändelaine saabunud juba veebruari lõpus.

Joonis 2. Suur-laukhane (*Anser albifrons*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember–veebruar) algust. 2008., 2009. ja 2017. aasta kõrge arvukus tuleb detsembris kohatud hilistest rändeparvedest. 2019. ja 2021. aasta kõrge arvukus peegeldab järgnenud kevade varast saabumislainet.

Väikeluik

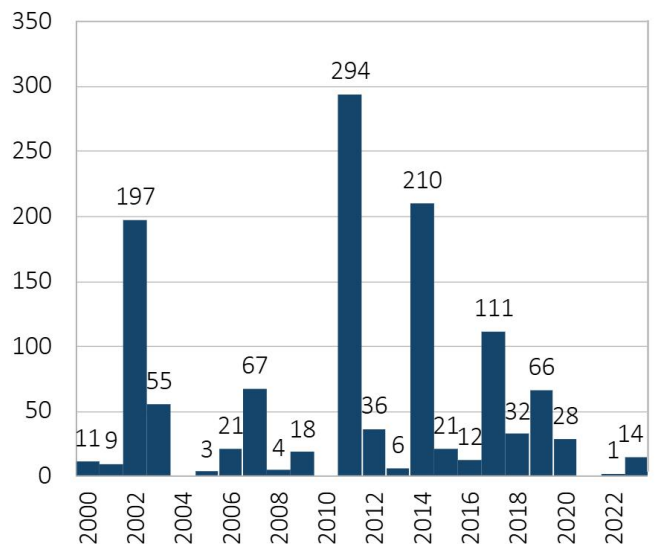
Cygnus columbianus

Peaaegu igatalvine liik, kuid jaanuaris ja veebruaris väga harv. Detsembri alguses on kohatud ka 100-isendilisi kogumeid (vt joonis 3) ja soojal kevadel võivad saabuda ka veebruari viimastel päevadel. Võrreldes laululuigega on talvel haruldane ja Eestis kohatakse ka läbirändel järjest vähem. Peamised talvised leiukohad asuvad rannikutel, kus leidub lahtist vett, eeskätt Saaremaal, üksikuid võib leida ka sise-maalt.

Ristpart

Tadorna tadorna

Enne 2010. aastat on teada 18 talvist vaatlust, peamiselt jaanuarist, kesktalvise veelinnuloenduse perioodilt. See on natuke üllatav, sest 2000. aastatel on enamik talvisi vaatlusi veebruarist esimese saabumislaine ajalt. Detsembris ja jaanuaris on liik meil endiselt harv. Sarnaselt sookurele, kiivitajale, õõnetuvile ja põldlõokesele on ka ristparti kevadine saabumine alates 2010. aastatest selgelt varasemaks – veebruari lõppu – nihkunud. Näiteks 2020. aasta veebruarist on teada ca 50 vaatlust (> 150 isendi, vt joonis 4).

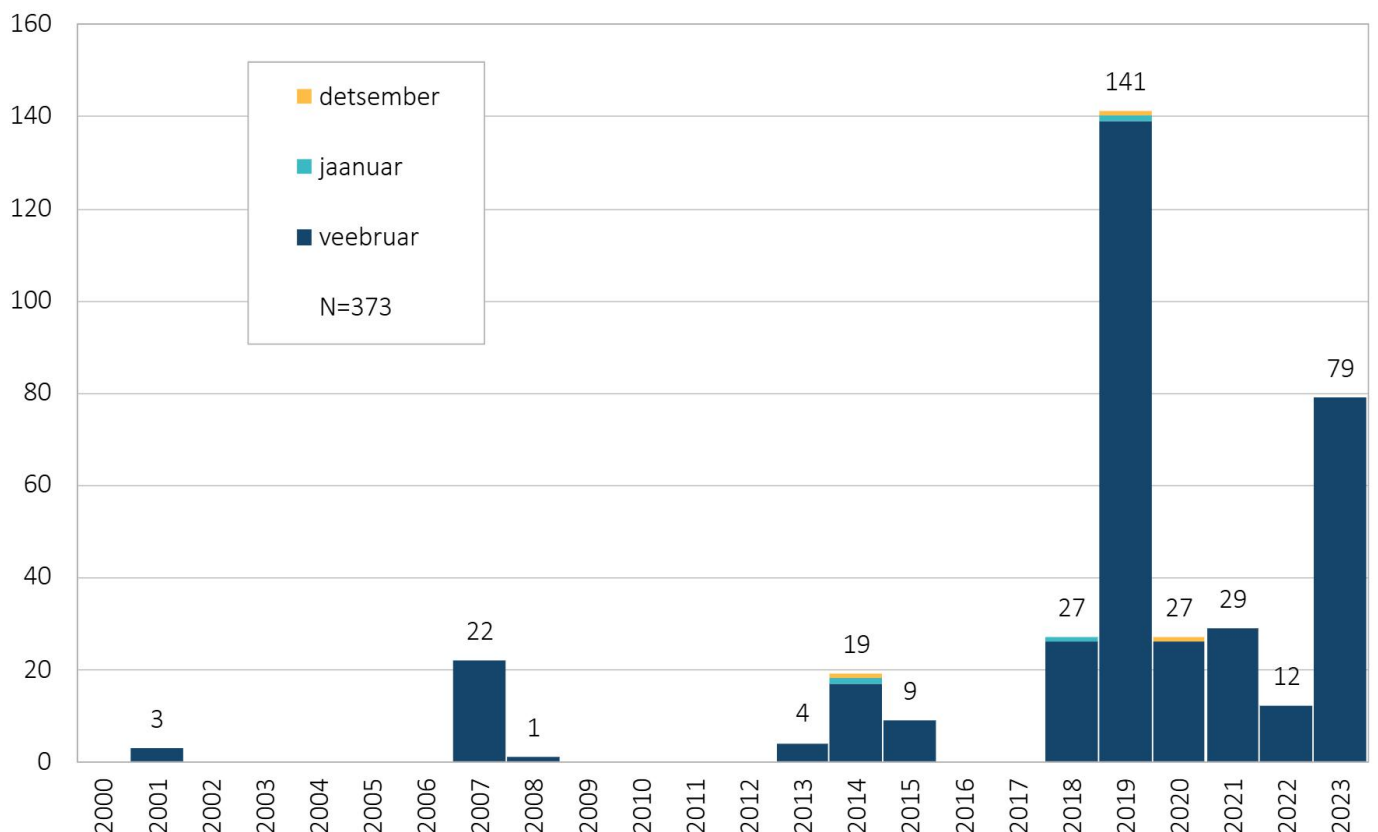
Joonis 3. Väikeluige (*Cygnus columbianus*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember–veebruar) algust.

Mandariinpart

Aix galericulata

Selle liigi vaatluste puhul on raske eristada, kas tegemist on metsistunud asurkonna isendiga või puuri-põgenikuga.

27.11.2023–22.02.2024 Tartu kesklinn (Art Villem Adojaan, Amaranta Adojaan jpt) (Foto)

Joonis 4. Ristparti (*Tadorna tadorna*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember–veebruar) algust. Viimaste aastate kõrge ristpartide arvukus veebruaris on seotud varase rändega.

Luitsnökk-part

Spatula clypeata

Harv talvitaja, keda on kohatud eelkõige Saaremaa rannikul. Sisemaalt on teada vaid üks talvine vaatlus.

17.01.1973 Jägala jõe suue, Jõesuu, Ha
09.01.1978 Kaberneeme laht, Ha ♂♀
16.01.1984 Lohusalu, Ha 3 p
15.01.1996 Panga pank, Sa ♀
06.12.2000 Roomassaare, Sa (Gustaf Nordenswan, Timo Pettaj jt) ♀
03.12.2006–03.01.2007 Lõu laht, Sa (Gustaf Nordenswan, Margus Ellermaa jt) ♀
13.12.2009 Põõsaspea neem, Lä (Margus Ellermaa jt) rE
05.12.2010 Möldri oja, Küdema laht (Uku Paal, Margus Ots) ♂ (Foto) *Vigane isend*.
04.12.2011 Rahuste, Sa (Margus Ots, Uku Paal, Mariliis Paal) 2♂ 2♀
18.01.2018–12.02.2018 Kuressaare, Sa (Jouni Saario, Merja Saario, Rein Nellis jt) ♀
01.–02.02.2020 Viljandi vpj (Uku Paal, Mariliis Paal jt) ♂ (Foto) ja tõenäoliselt sama 07.–16.02.2020 Tartu vpj (Tiiu Tali, Monika Bondarenko jt) (Foto) ja 24.02.2020 Aardla järv, Ta (Ahto Pent)
06.12.2020 Haldi, Hi (Tiiu Tali, Triin Kaasiku, Camilo Carneiro, Kaarel Võhandu)
03.12.2021 Roomassaare sadam, Sa (Uku Paal, Mariliis Paal) ♀
01.12.2022 Sääre, Sa (Kaarel Võhandu, Raul Vilks)
02.12.2022 Rahuste, Sa (Kaarel Võhandu, Raul Vilks) 3♀

Rääkspart

Mareca strepera

Liik muutus Eestis haudelinnuna arvukamaks 1980. aastatel ja sellega kaasnes ka talvitavate isendite arvu tõus. Esimene talvine leid pärineb 16.12.1994 Tallinnast. Kuni 2005. aastani on teada 15 talvist vaatlust (kokku 32 isendit), kuid 2010. aastatel on liik muutunud nii tavaliseks, et detsembris loendatakse sageli sadu rändega viivitajaid. Näiteks vaadeldi 17.12.2014 Kuressaares 401 ja 19.12.2014 Haapsalus 157 isendit. Enamik detsembrini siia jäänud isendeist lahkub jaanuari jooksul (veekogude jäätumise korral ka varem) ja veebruarini talvitavad meil üksikud.

Viupart

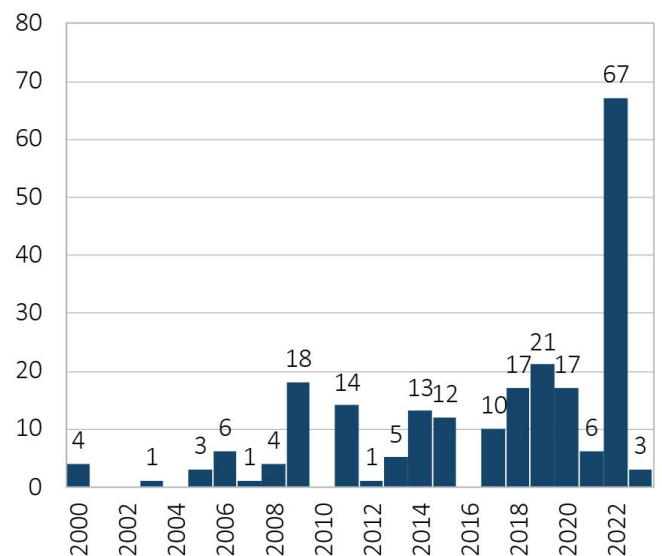
Mareca penelope

Saaremaa läänerrannikul igatalvine liik, mujal haruldane. Sisemaal talvitab üksikuid. Detsembri alguses on rannikul veel sadu isendeid, kuid jaanuariks kahaneb arvukus tunduvalt. Veebruarini peavad vastu üksikud, kuu lõpus on vaadeldud esimesi saabujaid.

Soopart

Anas acuta

Peaaegu igatalvine liik (vt joonis 5). Jäävad sageli detsembrini (näiteks 02.12.2022 Saaremaal Rahustes veel 60 isendit), kuid suurem osa lahkub pärast jääkatte tekkimist. Talveks jäävad üksikud isendid, kes tegutsevad sageli sinikael-partide talvitamiskogumites ja vaatlusi on nii rannikult kui ka sisemaalt. Veebruari lõpus võivad soojalainete korral saabuda esimesed kevadrändurid. Enne 2000. aastat on teada kaheksa talvist vaatlust (13 isendit). 2000. aastail on vaatluste hulk oluliselt kasvanud ja kevad-rändurite saabumine nihkunud varasemaks.

Joonis 5. Soopardi (*Anas acuta*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember–veebruar) algust.

Piilpart

Anas crecca

Eestis igatalvine liik ja detsembri alguses võib kohata Lääne-Eestis (näiteks Rahustes, Kuressaare veepuhastusjaamas) veel sadu isendeid. Sisemaal on piilpart talvel oluliselt harvem ja üksikuid vaadeldakse suurtes sinikael-partide talvitamiskogumites, sageli veepuhastusjaamades. Üksikuid varaseid saabujaid kohatakse ka veebruari lõpus.

Punanokk-vart

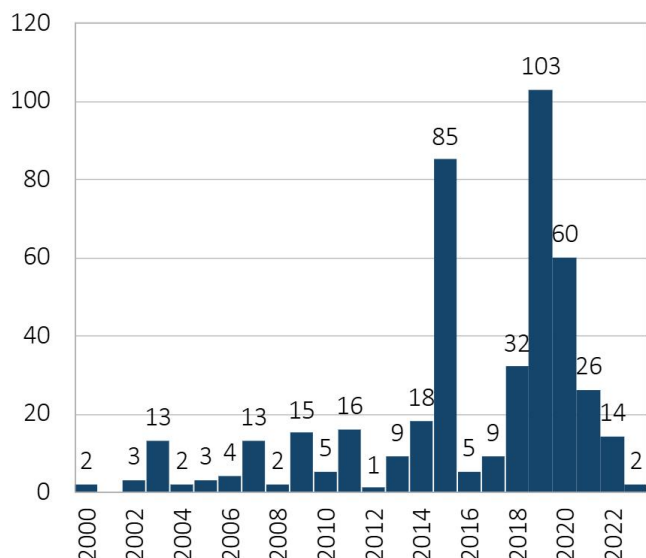
Netta rufina

09.01.1998 Sõrve säär, Sa (Tuomas Seimola jt) ♀
14.12.2002 Tallinn (Seppo Vuolanto) ♀
07.12.2020 Sutlepa, Lä (Heleri Alles) ♂ (Foto)

Punapea-vart

Aythya ferina

Igatalvine, kuid kahaneva arvukusega liik Saaremaa lääne- ja looderannikul (vt joonis 6). Mujal Eestis talvel väga harv. Esineb üksikute isenditena või väikeste parvedena, eelkõige suurtes tuttvartide kogumites Veere sadama, Harilaiu ja Sõrve sääre ümbruses.

Joonis 6. Punapea-vardi (*Aythya ferina*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember–veebruar) algust.

Kirjuhahk

Polysticta stelleri

Novembris-detsembris saabuv talvituskogum peatub Loode-Saaremaal: Uudepanga lahes, Vilsandi akvatooriumis, Küdema lahes ja Tagalahes. Harvem kohatakse mujal rannikul, nt Hiiumaal Kaleste lahes, Tahkunas, Läänemaal Põõsaspeal. Üksikuid on nähtud ka Soome lahes (Muuga, Käsmu, Paljassaare laht, Turbuneeme). Eesti talvise asurkonna kohta on koostatud põhjalik ülevaade (Kuresoo jt 2013). Kui 1990. aastatel loendati Eesti rannikumeres tuhandeid talvitavaid isendeid, siis nüüdseks on meil talvitav asurkond kahanenud ligi tuhande isendini.

Kuninghahk

Somateria spectabilis

xx.02.1912 Vilsandi, Sa ♀

15.01.1992 Loode järv, Sa (Eerik Leibak, Raimo Pakarinen)

18.01.2000 Panga pank, Sa (Leho Luigujõe, A. Tamm)

07.12.2002 Undva, Sa (Matti Rekilä, Ira Teräspuro, Gustaf Nordenswan, Mati Martinson) ♀

07.12.2003 Sõrve sääär, Sa (Margus Ots, Mati Martinson) ♀

29.01.2005 Põõsaspea neem, Lä (Tarvo Valker, Marko Valker) ♀

01.01.2013 Sõrve sääär, Sa (Margus Ellermaa, Andrea

Maier) ♂ (2a) p

05.12.2017 Ristna, Kalana, Hi (Timo Pettay) ♀ r

Põldvutt

Coturnix coturnix

01.–05.01.2020 Jämaja, Sa (Uku Paal, Mariliis Paal jt)

Suurtrapp

Otis tarda

12.12.1954 Orajõe-Rannaküla, Pä (O. Liiva)

Väiketrapp

Tetrax tetrax

Mõlemad trapivaatlused on Eesti talviste harulduste seas ühed eksootilisemad leiud. Mõlema liigi arvukuse allakäik viimase sajandi jooksul ei anna lootust uuteks vaatlusteks.

19.12.1935 Kunda, L-Vi (Stepanov) ♀

Õõnetuvi

Columba oenas

Igatalvine liik, kelle talvised vaatlused on 2000. aastatel märgatavalt sagenenud. Enne 2000. aastat on teada vaid kolm talvist vaatlust. Eeldatavasti on veel osad vanad vaatlused leidmata. 2010. aastatest alates on liigi kevadine saabumine veebruari viimasel nädalal muutunud tavapäraseks (mõnel kevadel kuni 25 vaatlust) ja ka sügisrändel viivitajaid kohatakse detsembrini regulaarselt. Näiteks 2015/2016 talvel vaadeldi detsembris Hiiumaal üle 60 isendi. Jaanuarini jääb meile vaid üksikuid isendeid ja jaanuari lõpus võib tegemist olla varaste saabujatega.

Kaelustuvi

Columba palumbus

Igatalvine liik, kelle talvised vaatlused on 2000. aastatel sagenenud, kuid muutus pole olnud nii järsk kui õõnetuvil. Enne 2000. aastat on teada vähemalt 16 vaatlust. Talviste vaatluste hulk tõuseb selgelt 2010. aastatest alates. Sarnaselt õõnetuviga on ka kaelustuvide saabumine veebruari lõpus muutunud tavalisemaks ja ka sügisrändega viivitajaid kohatakse detsembris üha sagedamini. Jaanuaris on liik natuke sagedasem kui õõnetuvi.

Turteltuvi (Streptopelia turtur), Seliste, Pärnumaa, 17.12.2014. Foto: Uku Paal

Turteltuvi

Streptopelia turtur

Viie isendi kohtamine Võistes on üllatav juhtum, kuna Põhja-Euroopas kohatakse turteltuvi (ja ka suur-turteltuvi) talvel alati üksikisenditena.

Talv 1997/1998 Võiste, Pärnu (Aivo Klein) 5 p
10.–30.12.2014 Seliste, Pärnu (Heikki Luhamäe jt) (Foto) (1a)

Kaelus-turteltuvi

Streptopelia decaocto

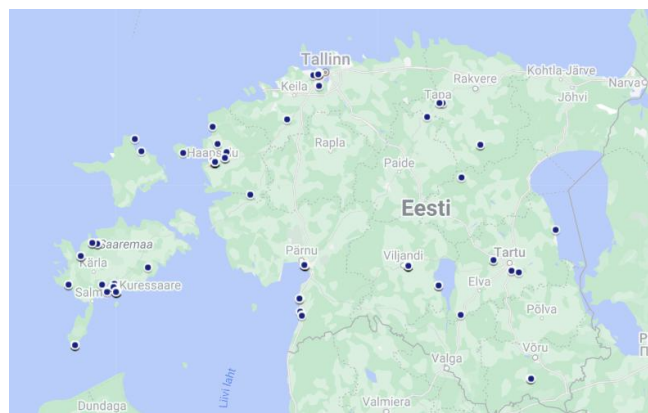
Igal talvel vaadeldakse üksikuid asulates talvitavaid isendeid. Osa meie väga hajusast ja kõikuva arvukusega asurkonnast on rändne.

Rooruik

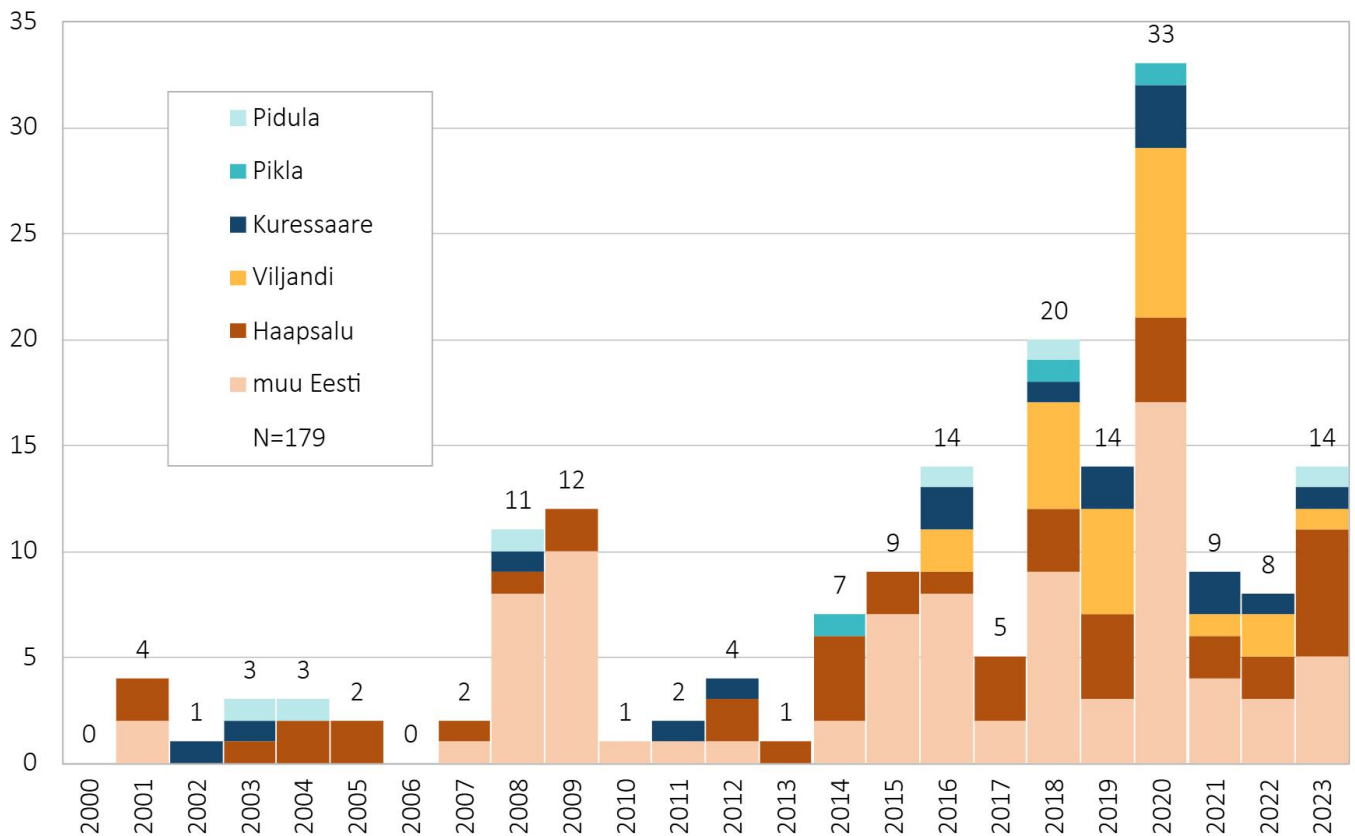
Rallus aquaticus

Teadmised rooruiga talvisest esinemisest on paari aastakümnega oluliselt paranenud (Paal & Väli 2003). Kui enne 2000. aastat on teada seitse talvist vaatlust (11 isendit), siis 2000. aastail on liigi talvitamispaigad hästi kaardistatud ja rooruiga talvist käitumist paremini tundma õpitud. Selle varjulise liigi puhul võib eeldada, et suur osa isendeist jääb paratamatult leidmata ja talvine arvukus on

suurem kui arvame. 2010. aastail on talvitavaid rooruiki ühel talvel loendatud kuni 33 isendit. Liigile on iseloomulik, et sobivais paigus võib korraga lähestikku tegutseda mitu isendit. Rooruik esineb talvel peamiselt veepuhastusjaamades, lahtistel ojadel ja allikatel. Üksikuid hiliseid rändureid on kuulnud detsembris ka öörandel. Regulaarselt esineb liik Haapsalu, Viljandi ja Kuressaare veepuhastusjaamades, Pärnumaal Pikla tiikidel ja Pärnus Mai roostikus, Tallinnas Rocca al Mare ja Saaremaa loodeosa merresuubuvatel ojadel (vt joonis 7 ja 8).

Joonis 7. Rooruiga (*Rallus aquaticus*) vaatluskohad talveperioodil läbi aastate. Kaart: Google Maps 2024

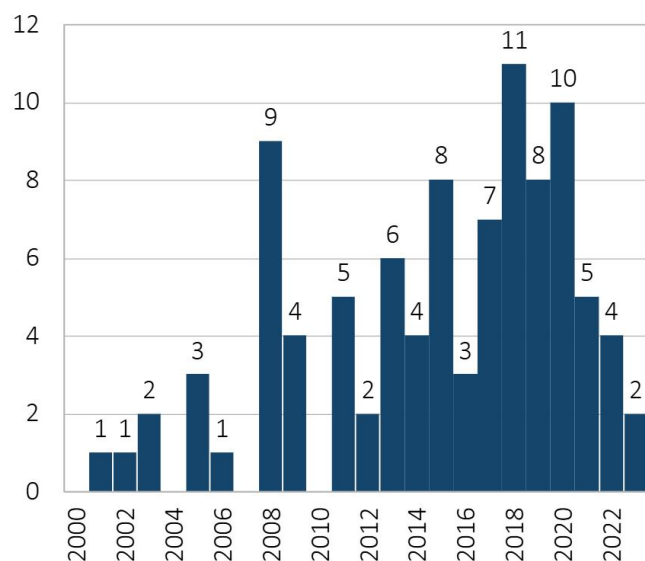

Joonis 8. Rooruiga (*Rallus aquaticus*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember–veebruar) algust. Jooniselt on näha, et rooruik on mitmele talvituspaikadele väga ustav.

Tait

Gallinula chloropus

Perioodist 1963–1993 pärineb kaheksa esimest talvist taida vaatlust (üheksa isendit). Sarnaselt rooruigale on 2000. aastail selle liigi talvituspaiku ja talvist käitumist paremini tundma õpitud ja vaatluste hulk oluliselt kasvanud (vt joonis 9). Tait esineb talvel veepuhastusjaamades, lahtistel ojadel ja allikatel. Ühe talve jooksul on leitud kuni 11 isendit. Taita kohatakse talvel

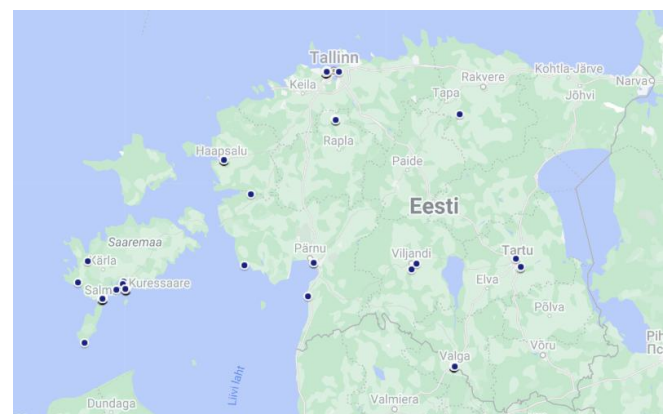
Joonis 9. Taida (*Gallinula chloropus*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember–veebruar) algust.

eelkõige rannikul, sisemaal harvem. Regulaarselt vaadeldakse liiki talvel Tallinnas Rocca al Mares, Haapsalus ja Saaremaal Kuressaares ja Salmes (vt joonis 10).

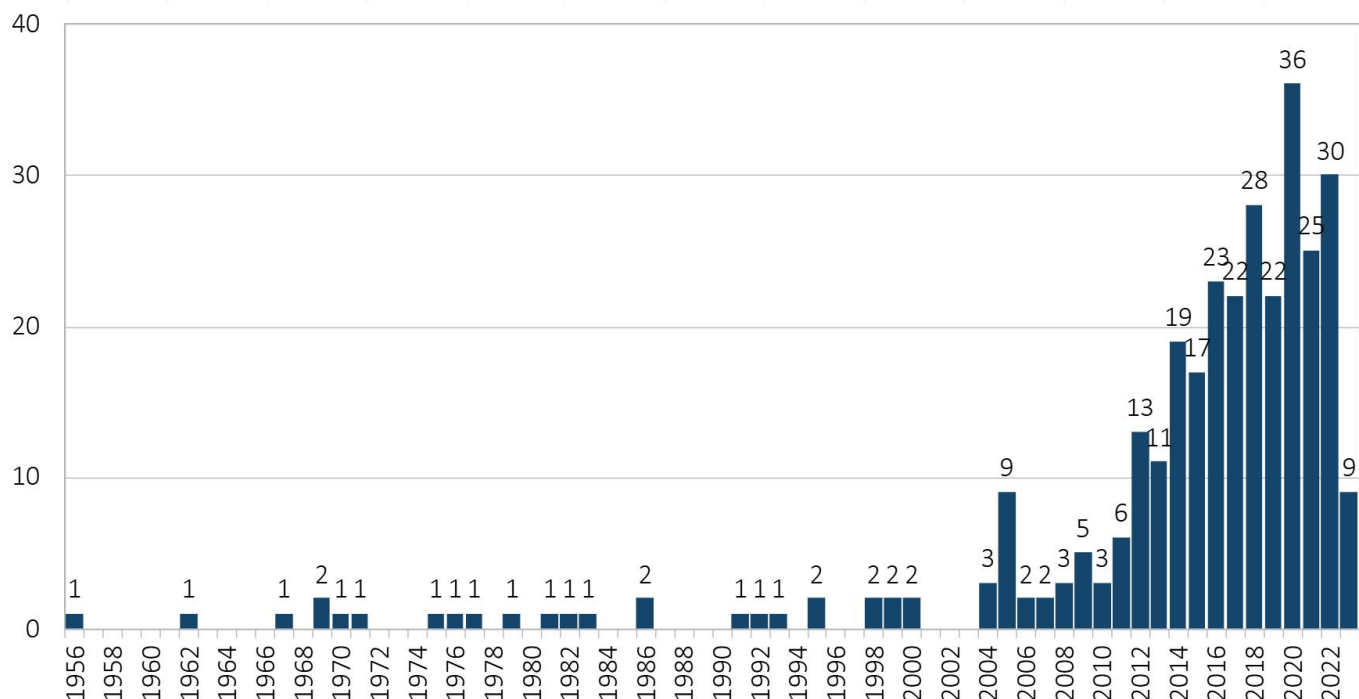
Lauk

Fulica atra

Igatalvine liik. Mitmesaja-isendilisi talviseid kogumeid on vaadeldud Haapsalu Tagalahel ja Kuressaare lahes, kus lindude kohalolu sõltub jääoludest. Pärast lahtede jäätumist on liik harv, jäädes üksikute isenditena mõningate sadamate (Veere, Nasva, Saaremaa süvasadam) lähistele. Üsapid talvitavad harva ka sisemaal.

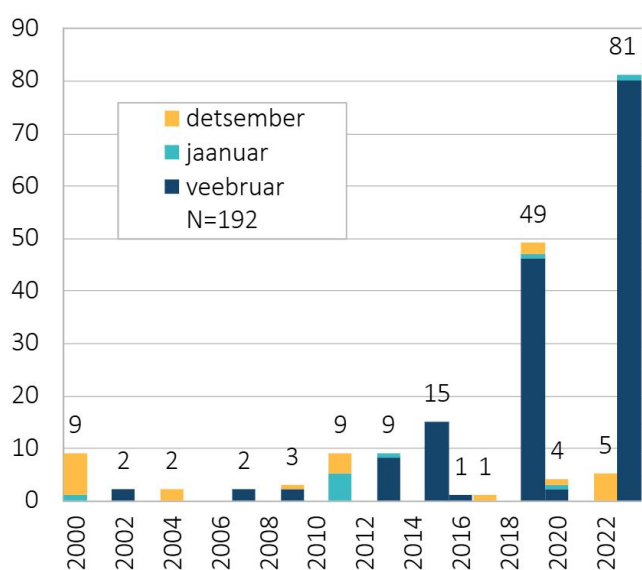
Joonis 10. Taida (*Gallinula chloropus*) vaatluskohad talveperioodil läbi aastate. Kaart: Google Maps 2024

Joonis 11. Väikepüti (*Tachybaptus ruficollis*) arvukus talvedel 1956–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember–veebruar) algust.

Sookurg *Grus grus*

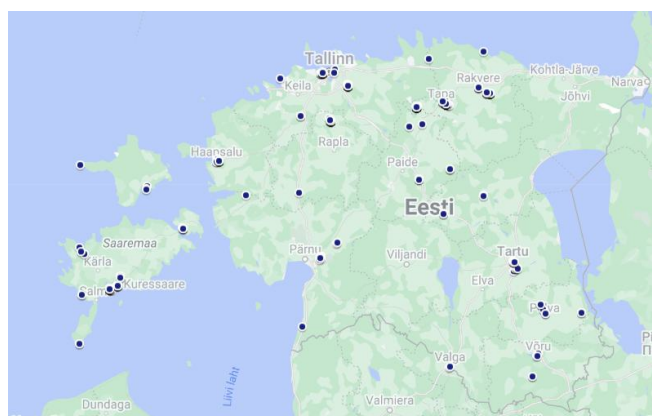
Enne 2000. aastat on teada kuus talvist sookure vaatlust. Sookure sügisränne on oktoobriks läbi ja talveni siia jäänud isendite puhul on sageli tegemist vigaste isenditega. Uus fenomen on sookure saabumine veebruari lõpus ja viimasel kümnendil ongi enamik “talviseid” vaatlusi esimese rändelainega saabunud isendid (vt joonis 12).

Joonis 12. Sookure (*Grus grus*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember–veebruar) algust. Eriti paistab silma varajane saabumine 2016. ja 2020. aasta veebruaris.

Väikepütt *Tachybaptus ruficollis*

Väikepütt oli Eestis eelmisel sajandil veel harv haudelind, kelle arvukus on tasapisi tõusnud alates 1980. aastatest. Sellega seoses on ka talviste vaatluste arv suurenenud, eriti järsult 2010. aastatest alates. Oma osa on ka siin vaatlajate aktiivsusel. Väikepüti talvituspaigad on meil viimase paari aastakümnega hästi kaardistatud ja neid külastatakse regulaarselt. Kohad, kus liik meil alaliselt talvel esineb, on Saaremaal Nasva ja Põduste jõel, Pärnumaal Sindi paisu lähistel, Haapsalu veepuhastusjaamas, Tartus Emajõel, Kohilas Keila jõel, Rocca al Mares Mustjõel, Vaskj alas Pirit a jõel ja Imastes Valgejõel (joonis 13). Kui enne 1980. aastat oli meil teada 12 talvist vaatlust (12 isendit), siis 2020. aastail kohatakse ühe talve jooksul paarkümmend väikepütt (2020/2021 talvel rekordilised 36 isendit, vt joonis 11).

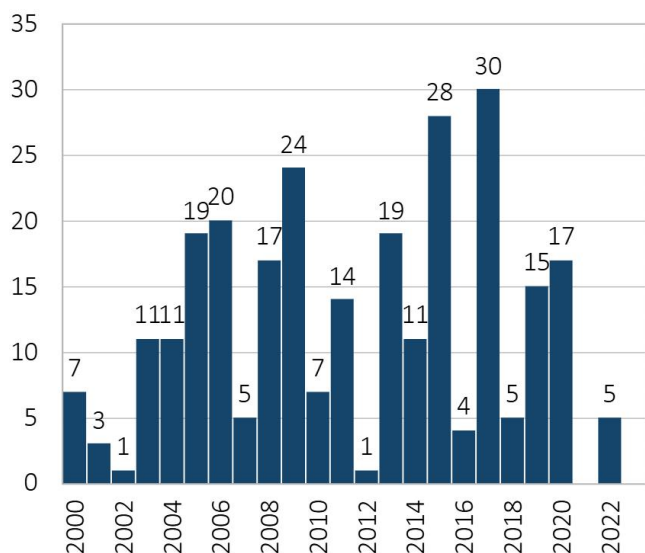

Joonis 13. Väikepüti (*Tachybaptus ruficollis*) vaatluskohad talveperioodil läbi aastate. Kaart: Google Maps 2024.

Hallpõsk-pütt

Podiceps grisegena

Igatalvine liik, kelle arvukus on talviti väga kõikuv (joonis 14). Detsembri alguses võib läanerannikul kohata üksikuid isendeid veel sügisrändel. Kesktalvest pärineb enamik vaatlusi Saaremaa läanerannikult, kus kohatakse üksikuid talvitavaid isendeid. Esineb talvel sageli Saaremaa Tagalahel, Küdema lahel ja Sõrve poolsaarel. Mujal Eesti rannikul on hallpõsk-pütti talvel kohatud Läänemaalt Lääne-Virumaani. Talvisi vaatlusi ei leidu Pärnumaalt ega Eesti siseveekogudelt.

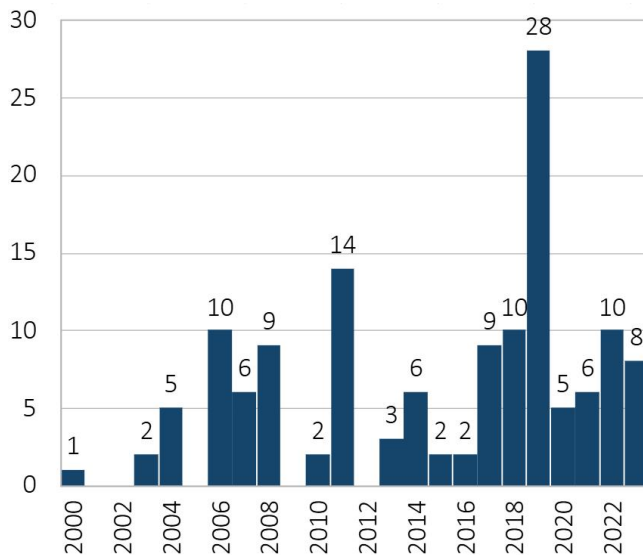

Joonis 14. Hallpõsk-püti (*Podiceps grisegena*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember–veebruar) algust.

Sarvikpütt

Podiceps auritus

Igatalvine liik, kelle talvitamisest on esimene teade 1963. aasta jaanuaris Viljandimaalt Pilistverest leitud nõrkenud linnust. See on ka teadaolevalt ainuke sisemaal talvel leitud sarvikpütt. Järgmised kaks talvist vaatlust pärinevad 1990. aastate lõpust. Ilmselt olid sobivad sarvikpüti talvitusala enne seda linnuvaatlajatele ligipääsmatud (Nõukogude Liidu piirialad) ja kuna liik tegutseb kaldast kaugel, siis puudus ka vaatluseks vajalik optika. 2000. aastate jooksul hakati sarvikpütte talvel regulaarselt kohtama ja selle liigi talvitamispaigad kaardistati eelkõige kesktalvise veelinnuloenduse käigus (joonis 15). Valdav enamik talvistest vaatlustest pärineb Lääne-Saaremaa rannikult. Kõige olulisem talvitusala on Saaremaa Tagalaht, kus mõnel aastal on loendatud kuni 22 isendit. Saaremaal on regulaarselt sarvikpütte talvel vaadeldud ka Säärel, Tärjus ja Undvas. Mujal Eestis on liik talvel harv, kuid vaatlusi on hajusalt piki Eesti rannikut kuni Lääne-Virumaal Kalvini.

Joonis 15. Sarvikpüti (*Podiceps auritus*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember–veebruar) algust.

Mustkael-pütt

Podiceps nigricollis

04.12.2019 Ringsu, Ruhnu (Margus Ellermaa, Indrek Tammekänd) (Foto)

02.–03.12.2023 Paljassaare, Tallinn (Raul Naadel jt) (Foto)

Mustkael-pütt (*Podiceps nigricollis*), Paljassaare, Tallinn, 03.12.2023. Foto: Toomas Traagel

Merisk

Haematopus ostralegus

17.02.2007 Tagalaht, Sa (Rein Nellis) rS

04.–05.12.2007 Pärnu ja Reiu rand, Pä (Jaak Tammekänd jt)

04.–05.12.2011 Rahuste, Sa (Margus Ots, Uku Paal, Mariliis Paal) (Foto)

10.01.2020 Haapsalu, Lä (Kauro Kuik) 2 p

26.02.2024 Kuressaare, Sa (Arvo Kullapere) 2 p

Kiivitaja

Vanellus vanellus

Kiivitaja on tõeline globaalse kliimamuutuse sõnumitooja. Lihtsalt tuvastatava liigi kohta on saabumisaegade kogutud juba peaaegu sajandi jooksul ja liigi kevadine saabumine on nihkunud oluliselt varasemaks. Veebruari viimastel päevadel saabuvaid kiivitajaid registreeriti esmakordselt 1939. aastal (kaks vaatlust), mis oli sel ajal väga erandlik. Ka järgnevatel paaril kümnendil olid veebruarikuised vaatlused harvad ja alles 1961. aasta soojal kevadel täheldati kiivitajate väga varajast saabumist üle kogu maa (vähemalt 18 vaatlust). Sarnased varased rändelained olid kuni 1990. aastateni haruldased, kuid sagenesid alates 2000. aastast märgatavalt (nt veebruaris 2008). 2010.–2020. aastatel oli esimeste kiivitajate saabumine veebruaris juba pigem reegel kui erand. Arvukat saabumist veebruaris täheldati näiteks 2014., 2016., 2017., 2019., 2020., 2021., 2022. a. Ka sügisrändega viivitajaid kohatakse üha enam (Elts 2002). Kui eelmisel sajandil vaadeldi detsembrini siia jäänud isendeid harva, siis 2000. aastatel jäävad viivitavad sügisrändurid soojemate ilmadega Eestisse isegi jaanuarini. Detsembri alguses on kohatud osadel aastatel isegi mitusada isendit (nt 2011. a. sügisel).

Rüüt

Pluvialis apricaria

Esimesed talvised vaatlused on teada alles 2005. aastast ja edaspidi on rüüta talvekuudel kohatud üha enam. Sooja ilmaga võivad detsembrini (harva ka jaanuarini) Eestis püsida veel mitmesaja-isendilised parved. Veebruaris on liik juba harv ja kuu lõpus kohatud isendite puhul on tegemist varajaste saabujatega.

05.12.2005 Tahkuna, Hi (Jyrki Lausamo, Timo Pettay jt) (1a) rSW

06.12.2005 Kabli, Pä (Indrek Tammekänd)

01.12.2007 Rahuste, Sa (Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd)

06.12.2008 Põgari-Sassi, Lä (Aivar Veide, Tarvo Valker) (Foto)

xx.12.2009 Põgari-Sassi, Lä (Jukka Ihanus jt)

04.–06.12.2011 Rõhu, Ta (Tarmo Teppe jt) 240 p

05.12.2011 Sinalepa, Lä (Margus Ots, Mihkel Metslaid, Riho Marja, Peeter Raudsepp) 55 p

03.–25.12.2011 Haeska, Lä (Tarvo Valker jt) 14–210 p

25.12.2011 Põgari-Sassi, Lä (Tarvo Valker) 30 p

31.12.2011 Kanissaare, Sa (Hannes Pehlak, jt) 25 p

02.01.2012 Keemu, Lä (Margus Ots) 160 p

13.01.2012 Rahuste, Sa (Gustaf Nordenswan) 3 p

07.12.2012 Holma, Ruhnu (Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd)

01.12.2013 Haeska, Lä (Trinus Haitjema) 18 p

01.12.2015 Põgari-Sassi, Lä (Tarvo Valker) 5 p

21.–26.12.2015 Haeska, Lä (Trinus Haitjema) 4–70 p

02.12.2017 Haeska, Lä (Uku Paal, Mariliis Paal) 16 p

03.12.2017 Raigla, Põ (Kaspar Kolk) 5 p

03.12.2017 Tooste, Põ (Kaspar Kolk) 200 p

01.–11.12.2018 Sääre, Sa (Kaarel Võhandu, Raul Vilks jt) (Foto)

01.–02.12.2019 Sääre, Sa (Maidu Kõoleht, Maiki Must jt) (Foto) (1a)

01.12.2019 Põgari-Sassi, Lä (Kaido Vikat)

05.01.–19.02.2020 Rahuste, Sa (Margus Ellermaa jt)

1–2 (2a) p

23.02.2020 Raigla, Põ (Kadri Niinsalu, Toomas Mastik) 4 p

24.–25.02.2020 Pulgoja, Pä (Arved Bauer, Raivo

Endrekson jt) 2 p

25.02.2020 Laadi, Pä (Aivo Klein)

01.01.2021 Avaste, Ra (Riho Männik)

26.02.2021 Piila, Sa (Riho Männik jt)

18.02.2024 Karala, Sa (Maris Sepp) 2 p

24.02.2024 Pulgoja, Pä (Riho Männik, Ene Maaten)

Plüü

Pluvialis squatarola

Üksikud lahkumisega viivitavad plüüd jäävad meile sageli detsembri alguseni ja harva kuni jaanuarini. Veebruarist on teada vaid üks vaatlus.

04.01.2004 Sõrve säär, Sa (Lauri Mäenpää, Gustaf Nordenswan jt)

30.12.2004–01.01.2005 Kaavi, Sa (Lauri Mäenpää, Gustaf Nordenswan, Karno Mikkola, Harri Pietarinen, Uku Paal)

01.12.2006 Sõrve säär, Sa (Juha Saari, Mati Martinson, Harri Pietarinen)

04.12.2006 Lõu laht, Sa (Gustaf Nordenswan, Juha Saari)

17.01.2007 Harilaid, Sa (Indrek Tammekänd, Marju Erit)

18.01.2007 Undva, Sa (Indrek Tammekänd, Marju Erit)

20.02.2009 Harilaid, Sa (Lauri Mäenpää)

03.12.2011–13.01.2012 Rahuste, Sa (Uku Paal, Margus Ots, Mariliis Paal jt)

01.–03.12.2012 Ruhnu (Indrek Tammekänd, Jaak

Tammekänd) 2 p

01.12.2020 Kõinastu lee, Muhu (Hannes Pehlak)

04.–06.12.2020 Luidja laht, Hi (Riho Männik jt) (Foto) 3–4 (1a) p

Liivatüll

Charadrius hiaticula

Liivatüllil kevadine saabumine on 2020. aastail nihkunud veebruari lõppu ja esimesi kevadrändureid kohatakse sageli Rahuste rannaniidul. Detsembris on liiki kohatud vaid kahel korral ja üle talve pole meil liik kordagi püsinud.

06.12.2003 Sõrve säär, Sa (Margus Ots)

03.12.2011 Rahuste, Sa (Margus Ots, Mariliis Paal)
 28.02.2015 Rahuste, Sa (Triin Kaasiku, Uku Paal, Raul Vilkk) (Foto)
 26.–28.02.2020 Rahuste, Sa (Kaarel Võhandu, Madis Karu jt) 2 p (Foto)
 24.02.2021 Rahuste, Sa (Hannu Juka)
 26.02.2021 Kõrgessaare ja Sääre, Sa (Leho Aaslaid)
 26.02.2021 Haeska, Lää (Trinus Haitjema)
 27.02.2021 Rahuste, Sa (Hannu Juka, Riho Männik jt) 9 p (Foto)
 28.02.2021 Põgari-Sassi, Lää (Cees Witkamp) 2 p
 26.02.2022 Sääre, Sa (Uku Paal, Mariliis Paal) 3 p
 26.02.2022 Rahuste, Sa (Uku Paal, Mariliis Paal) 3 p
 24.02.2023 Rahuste, Sa (Tarvo Valker)
 28.02.2024 Rahuste, Sa (Uku Paal, Mariliis Paal) 9 p ja
 29.02.2024 samas 15 p
 29.02.2024 Torgu, Sa (Uku Paal, Mariliis Paal) 2 p

Peaegu märkamatuks jääv liivatüll (Charadrius hiaticula), Rahuste, Saaremaa, 28.02.2015 - 3. talvine vaatlus. Rahuste rannaniit on parimaid kohti talviste harulduste leidmiseks. Foto: Uku Paal

Väikekoovitaja

Numenius phaeopus

19.11.–01.12.2006 Võiste, Pää (Aivo Klein jt)

Suurkoovitaja

Numenius arquata

24.12.1962 Orissaare, Sa
 03.–16.12.2000 Sõrve sääär, Sa (Gustaf Nordenswan, Timo Pettay, Risto Lammin-Soila jt) 1–4 p
 02.12.2019–06.01.2020 Kõinastu lee, Muhu (Uku Paal jt) (Foto)
 01.–04.01.2021 Kõinastu lee, Muhu (Hannes Pehlak) 3 p
 30.11.–02.12.2023 Jämaja, Sa (Uku Paal, Raul Vilkk) (Foto)

Vöötsaba-vigle

Limosa lapponica

03.12.2009 Rahuste, Sa (Margus Ellermaa) ja ilmselt sama ka xx.12.2009 Sõrve sääär, Sa (Jukka Ihanus jt)

Kivirullija

Arenaria interpres

15.01.1992 Sõrve sääär, Sa (Raimo Pakarinen, Eerik Leibak)
 06.01.2017 Sõrve sääär, Sa (M. Loukko jt) (Foto)
 07.01.2018 Rahuste, Sa (Margus Ellermaa, Jukka Salokangas) (2a) (Foto)
 01.12.2023 Sõrve sääär, Sa (Raul Vilkk, Uku Paal) (1a) (Foto)

Suurrüdi

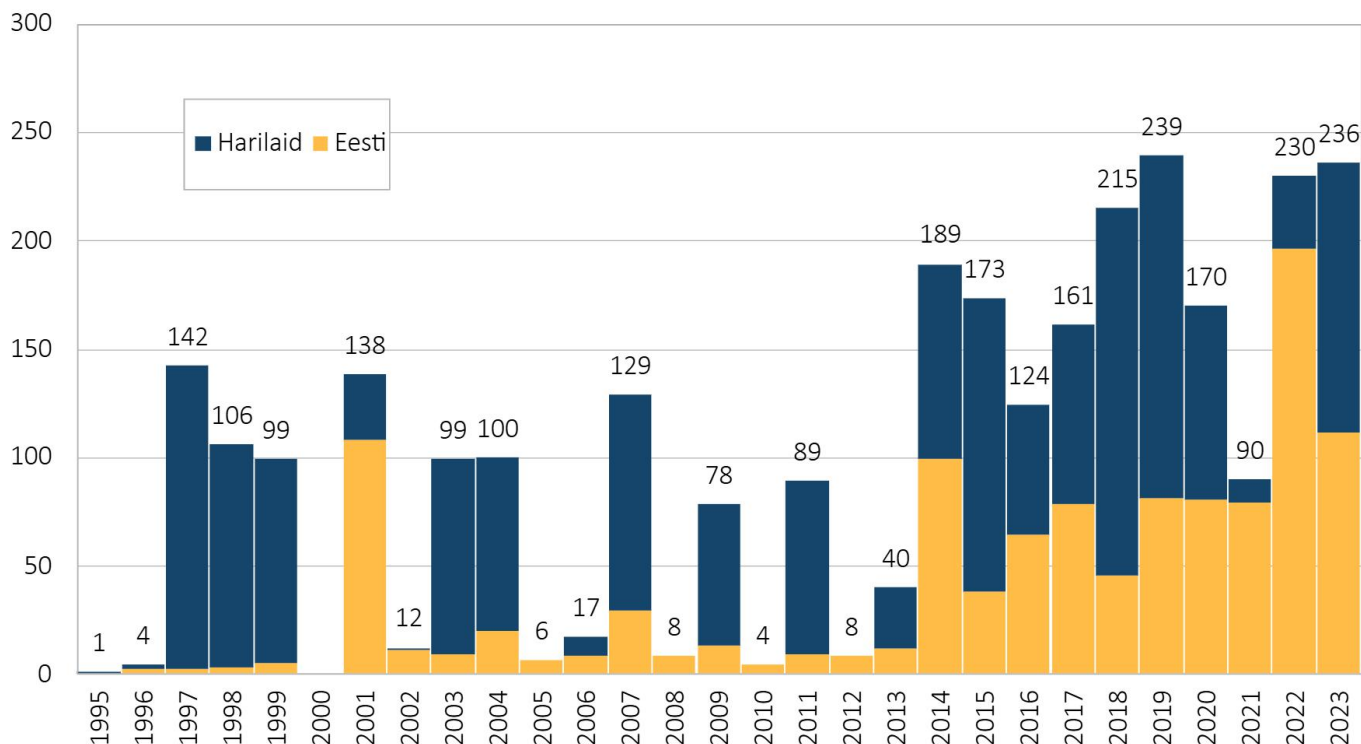
Calidris canutus

13.01.1988 Sõrve sääär, Sa (Rein Kuresoo, Eerik Leibak)
 05.12.2000–10.02.2001 Sõrve sääär, Sa (Gustaf Nordenswan jt) kuni 7 p
 13.12.2001 Sõrve sääär, Sa (Gustaf Nordenswan jt) 9 p
 01.01.2005 Sõrve sääär, Sa (Gustaf Nordenswan, Lauri Mäenpää, Karno Mikkola, Uku Paal) 2 p (Foto)
 28.01.2006 Ninase pank, Sa (Mati Martinson, Veljo Volke)
 03.12.2009 Rahuste, Sa (Margus Ellermaa) 2 p
 04.–06.12.2020 Luidja laht, Hi (Riho Männik jt) 5 (1a) p (Foto)
 23.01.2024 Kostiranna, Ha (Jüri Kõiv jt) (Foto)

Soorüdi

Calidris alpina

03.–05.12.2000 Sõrve sääär, Sa (Gustaf Nordenswan)
 06.12.2002 Sõrve sääär, Sa (Gustaf Nordenswan) (Foto)
 01.12.2005 Sõrve sääär, Sa (Gustaf Nordenswan, Juha Saari, Harri Pietarinen)
 05.01.2008 Sõrve sääär, Sa (Aivar Veide jpt) (Foto)
 03.12.2008 Rahuste, Sa (Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd, Jaanus Jürison) 5 p
 01.12.2009 Põgari-Sassi, Lää (Margus Ellermaa) ssp alpina

Joonis 16. Loendatud merirüdide (*Calidris maritima*) arv talvepoolaastatel 1995–2023. Joonisel on kõrvutatud Eestis ja Harilaiu talvitamisalal loendatud isendite hulk. Enne 1995. aastat on Eestis loendatud vaid 24 isendit (9 vaatlust), sh aastatest 1990–1994 vaatlused puuduvad.

03.12.2009 Rahuste, Sa (Margus Ellermaa) *ssp alpina*
 01.12.2011 Võiste, Pä (Indrek Tammekänd)
 03.–04.12.2012 Ruhnu (Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd)
 12.12.2015 Pärnu linn (Jaak Tammekänd)
 01.12.2020 Kõinastu lee, Muhu (Hannes Pehlak) 7 p
 05.02.2021 Lasnamäe, Tallinn (Eduard Illo)
 18.12.2022 Uusküla, Ha (Eduard Illo)

Merirüdi

Calidris maritima

Igatalvine liik. Peamine talvitusala asub Saaremaal Harilaiul (joonis 16), kus suuremad kohatud kogumid on olnud paarisaja-isendilised. Üksikuid isendeid vaadeldakse talvel ka Sõrve poolsaarel ja harvem mujal rannikul. Liigi esinemisest on koostatud ülevaade (Paal 2020a).

Hallrüdi

Calidris pusilla

Vaatlusest on avaldatud detailne teadaanne (vt Paal 2020b).

03.–05.12.2011 Rahuste, Sa (Uku Paal, Margus Ots, Mariliis Paal jpt) (1a+) (Foto)

Hallrüdi (Calidris pusilla), Rahuste, Saaremaa, 03.12.2011. Eesti esmasleid. Foto: Uku Paal

Metskurvits

Scolopax rusticola

Ilmselt on metsskurvits meil alati olnud väikesearvuline talvitaja ja detsembrini jääb rändega viivitajaid Lääne-Eestisse kindlasti sadu isendeid (näiteks 2020. aasta detsembris 16 vaatlust), kui mitte rohkem. See ei ole uus ilming, sest juba 1978. aasta detsembris loendati Vilsandi saarel 16 isendit. Üsna palju linde kohatakse ka jaanuaris ja veebruaris, kuid liigi peidulise eluviisi tõttu jäävad paljud isendid leidmata. Eriti kui puudub lumikate, siis on sellele liigile toitumisvõimalusi piisavalt ja ka jälgede põhjal on neid raskem leida. Enamik talviseid vaatlusi pärineb Saaremaalt ja mujalt

rannikualadelt. Sisemaal on liik talvekuudel harv.

Mudanep

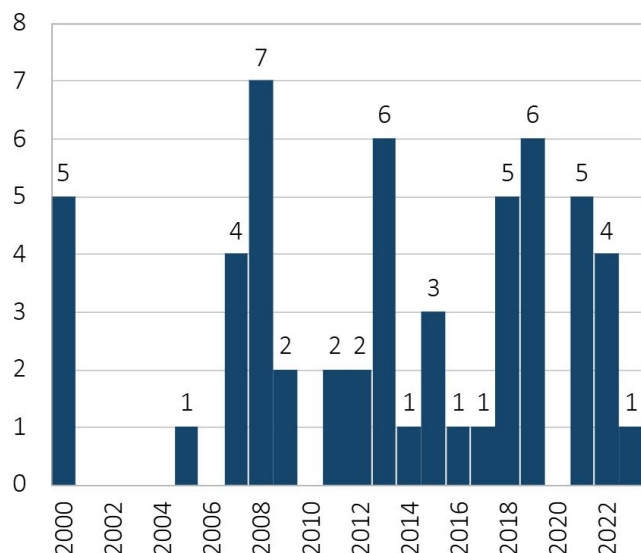
Lymnocyptes minimus

Perioodilt 1869–1994 pärineb 13 esimest talvist mudanepi vaatlust. 2000. aastail on seda varjulist liiki paremini leidma õpitud ja vaatluste hulk on selgelt kasvanud (joonis 17). Liiki kohatakse nüüd peaaegu igal talvel ja leidude hulk sõltub sarnaselt rooruigale, taidale ja hüübile fokuseeritud otsingute tulemustest. Suurem osa talviseid mudaneppe leitakse rannikualadelt, kuid vaatlusi on ka sisemaalt.

Tikutaja

Gallinago gallinago

Igatalvine liik, keda mõnel talvel loendatakse kuni 30 isendit. Enne 2000. aastat on teada kaheksa talvist vaatlust. Enamik vaatlusi pärineb detsembri algusest läänerranniku rannaniitudelt, eelkõige Saaremaalt Sõrve poolsaarelt, kus rändega viivitajad püsivad sageli jaanuarini, mil sobivad toitumisalad külmuvad. Veebruarini jäävad meile vaid harvad talvitajad. Üksikuid vaatlusi on ka sisemaalt, kus liiki kohatakse lahtistel ojadel ja veepuhastusjaamades.

Joonis 17. Mudanepi (*Lymnocyptes minimus*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember–veebruar) algust.

Puna-veetallaja

Phalaropus fulicarius

Kõik puna-veetallaja talvised leiud pärinevad 2011. aasta detsembris toimunud invasioonist. Lisaks on teada üks varasem vaatlus liigini määramata veetallajast, kes fenoloogiast lähtuvalt on suure tõenäosusega samuti puna-veetallaja.

04.–05.12.2011 Jämaja, Sa (Uku Paal, Margus Ots, Mariliis Paal) (Foto)

Puna-veetallaja (*Phalaropus fulicarius*) Jämaja, Saaremaa, 05.12.2011. Foto: Uku Paal

Metstilder (Tringa ochropus), Tartu veepuhastusjaam, 08.12.2012. Foto: Uku Paal

17.12.2011 Võiste, Pä (Aivo Klein) ja sama ka 18.–19.
12.2011 Pikla, Pä (Tarvo Valker jt) (Foto)
31.12.2011–03.01.2012 Laoküla, Ha (Uku Paal jpt) (Foto)

Määramata veetallaja

Phalaropus sp

19.–21.01.1988 Võiste, Pä (Aivo Klein)

Vihitaja

Actitis hypoleucos

23.02.2001 Sõrve sääär, Sa (Timo Nuoronen)
08.12.2001 Sõrve sääär, Sa (Gustaf Nordenswan)

Metstilder

Tringa ochropus

08.12.2012 Tartu vpj (Uku Paal, Kaarel Võhandu) (Foto)
19.–22.12.2012 Jabara, I-Vi (Alar Soppe)
15.01.2021 Torgu-Mõisaküla, Sa (Pelle Mellov jt)

Punajalg-tilder

Tringa totanus

03.12.2000–27.03.2001 Sõrve sääär, Sa (Gustaf Nordenswan, Risto Lammin-Soila, Timo Pettay, Jan Nordblad) 1–2 p
06.12.2002 Sõrve sääär, Sa (Gustaf Nordenswan)
17.–18.01.2004 Külalaid, Hi (Riho Kinks, Hannes Pehlak, Urmas Talivee, Lauri Saks)
24.02.2005 Undva, Sa (Lauri Mäenpää) (Foto)
02.12.2007 Toomalõuka, Sa (Jaak Tammekänd)
03.12.2008 Rahuste, Sa (Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd)
06.12.2009 Sõrve sääär, Sa (Margus Ellermaa, Uku Paal)
03.–05.12.2011 Rahuste, Sa (Uku Paal, Margus Ots,

Mariliis Paal) (Foto)
02.12.2013 Rahuste, Sa (Triin Kaasiku jt)

Heletilder

Tringa nebularia

03.12.2011 Rahuste, Sa (Margus Ots, Mariliis Paal) 2 p

Kaljukajakas

Rissa tridactyla

10.01.1991 Jõiste, Sa (Mati Kers, Andres Kuresoo, Leho Luigujõe) ad X
21.12.1993 Sõrve sääär, Sa (Timo Lehesvirta, Hannu Juka)
26.12.1997 Harilaid, Sa (Jyrki Lausamo, Risto Lammin-Soila, Tuukka Kupiainen)
20.12.1998 Põõsaspea, Lä (Sampsa Cairenius) rW
15.01.2000 Põõsaspea, Lä (Tiit Randla, Ivar Ojaste, Tarvo Valker, Aime Soovik)
14.12.2003 Veere sadam, Sa (Juha Saari, Lauri Mäenpää, M. Makkonen) (1a) (Foto)
15.12.2006 Sõrve sääär, Sa (Jukka Ojala, Mati Martinson) (1a) p
27.12.2011 Kabli, Pä (Margus Ellermaa) (1a) rS
02.12.2013 Türju, Sa (Uku Paal) (1a) rS (Foto)
14.01.2014 Tahkuna, Hi (Alpo Koukila)
16.01.2014 Dirhami sadam, Lä (Tarvo Valker, Marko Valker) (2a)
29.12.2014 Leetse, Ha (Juha Saari) (1a) (Foto)
01.12.2015 Türju, Sa (Uku Paal, Meelis Sepp) (1a) rS (Foto)
28.12.2015 Pakri neem, Ha (Juha Saari) (1a) ü
08.01.2018 Põõsaspea, Lä (Margus Ellermaa, Jukka Salokangas) (2a) rNW

Vandelkajakas

Pagophila eburnea

13.01.1996 Tallinn, Ha (E. Teder)

Väikekajakas

Hydrocoloeus minutus

Igatalvine liik. Talvel on vaadeldud eelkõige Sõrve pool-saarel ja mujal Saaremaal üksikuid rändavaid isendeid. Soojematel talvedel vaadeldud ka mujal Lääne-Eestis. Talvituskogumid esinevad kaugemal avamerel ja neid on kaardistatud lennuloenduste käigus.

Jääkajakas

Larus hyperboreus

01.01.1956 Rääma raba, Pä (Ilmar Tilk) (2a)
04.01.1961 Pärnu (Tenno Laur) 2 p
10.02.1970 Pärnu (Tenno Laur) 3 p
02.–07.12.1977 Pärnu (Tenno Laur) 2 p
10.01.1980 Vilsandist W (Hans Soots) 2 p
20.01.1985 Miiduranna, Ha 2 p
12.01.1986 Mudaste lähistel, Hi 6 p
19.–20.12.1998 Põõsaspea, Lä (Sampsä Cairenius) 2 (1a) r
09.01.1999 Dirhami, Lä (Margus Ellermaa, Mati Kose) (2a)
15.02.2001 Pärnu jõe suue, Pärnu (Henri Kirikal)
26.02.2001 Nasva, Sa (Jouni Valkeeniemi) (3a)
01.12.2001 Kopli laht, Tallinn (Sampsä Cairenius) (1a)
16.12.2001 Rääma pr, Pärnu (Eedi Lelov jt) (1a)
16.12.2001 Pärnu jõe suue, Pärnu (Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd) (1a)
25.12.2001 Kudjape pr, Sa
27.12.2001 Pärnu jõe suue, Pärnu (Jaak Tammekänd, Eedi Lelov, Henri Kirikal jt) 3 (1a) p
28.12.2001 Pärnu jõe suue, Pärnu (Indrek Tammekänd, Üllar Tammekänd) (1a)
03.01.2002 Läätsa pr, Sa (Lasse Lindström)
03.01.2002 Pärnu jõe suue, Pärnu (Jaak Tammekänd) (1a)
05.–13.01.2002 Rääma pr, Pärnu (Uku Paal, Margus Ots jt) (2a)
22.02.2002 Sõrve sääär, Sa (Juha Saari) (1a) rSW
28.12.2002 Pääsküla pr, Tallinn (Risto Lammin-Soila, Timo Pettay, Tuukka Kupiainen) 2 p (ad ja 1a)
05.01.2003 Rääma pr, Pärnu (Uku Paal, Margus Ots) (3a)
12.01.2003 Rääma pr, Pärnu (1a)
20.01.2003 Pärnu sadam
23.02.2003 Pääsküla pr, Tallinn (Risto Lammin-Soila, Jukka Hatva jt) 3 (3a) ja 4 (2a) p
01.12.2004 Põõsaspea, Lä (Margus Ellermaa, Frans Silvenius) (1a) r
29.12.2004 Undva, Sa (Lauri Mäenpää, Uku Paal, Gustaf Nordenswan) (1a)
03.01.2005 Nasva sadam, Sa (Mati Martinson)
31.01.–02.02.2006 Sõrve sääär, Sa (Mati Martinson) (2a)
14.02.2006 Jõelähtme pr, Ha (Sampsä Cairenius, Timo Pettay, Jyrki Lausamo) 3 p
25.02.–11.03.2006 Nasva sadam, Sa (Lauri Mäenpää, Jan Nordblad jt) (2a)
05.03.2006 Jõelähtme pr, Ha (Ranno Puumets) 2 (2a) p
28.01.2012 Paldiski, Ha (Margus Ots) subad

28.12.2012 Rohuneeme, Ha (Juha Saari) (1a) r (Foto)
18.01.2015 Kloogaranna, Ha (Margus Ots) (3a)
22.01.2016 Jõelähtme pr, Ha (Uku Paal, Leho Luigujõe, Triin Kaasiku) (3a) (Foto)
01.–05.01.2017 Pärnu (Indrek Tammekänd jt) (2a) (Foto)
15.12.2018 Jõelähtme pr, Ha (Uku Paal jt) (1a) (Foto)
11.01.2020 Ristna, Kalana, Hi (Hannes Pehlak)
07.01.2024 Ristna, Kalana, Hi (Pelle Mellov, Anni Miller, Tiiu Tali, Monika Bondarenko, Urmas Männik) (2a)

Polaarkajakas

Larus glaucooides

30.12.2005–02.02.2006 Dirhami, Lä (Margus Ellermaa, Frans Silvenius jt) (2a) (Foto)

Polaarkajakas (Larus glaucooides), Dirhami, Läänemaa. Eesti esmasleid. Foto: Lauri Mäenpää

Koldjalg-höbekajakas

Larus cachinnans

Viimastel kümnenditel Läänemeresel regulaarseks läbi-rändajaks muutunud liiki kohatakse üha rohkem ja liiki osatakse ka paremini määrata.

23.02.2009 Jõelähtme pr, Ha (Sampsä Cairenius) subad (Foto)
01.02.2013 Jõelähtme pr, Ha (Uku Paal, Triin Kaasiku) (2a) (Foto)
07.01.2018 Undva, Sa (Margus Ellermaa, Jukka Salokangas) 2 (3a) ja 3 (2a) r
08.01.2018 Põõsaspea, Lä (Margus Ellermaa, Jukka Salokangas) (2a) r
15.12.2018 Jõelähtme pr, Ha (Uku Paal, Mariliis Paal, Tiiu Tali, Rene Ottesson) (2a) (Foto)
20.02.2019 Tallinna sadam, Ha (Margus Ellermaa) (2a) ü
01.12.2019 Türju, Sa (Uku Paal) (1a) rS (Foto)
22.–25.12.2020 Dirhami, Lä (Annika Forsten jt) (1a)
26.12.2020 Uhti, Ta (Uku Paal, Mariliis Paal jt) (1a)
20.02.2022 Kabli, Pä (Margus Ellermaa) 2 rS

Tömmukajakas

Larus fuscus

Liik on talvel haruldane ja vanalinnu sulestikus kergesti segiaetav merikajakaga. Kahtlust äratavad eamääranguta vaatlused ja ka vanalindude puhul võib üksikjuhtudel kahtlustada eksimääranguid. Vanalinnud on eeldatavasti haruldasemad kui noorlinnud ja lisaks on tuhksejaliste alamliikide osakaal vanalindude puhul üsna suur. Seega *ssp fuscus* vanalindude talvistesse vaatlustesse peaks suhtuma kriitiliselt. Selle alamliigi arvukus on langemas ja eeldatavasti vaatluste hulk tulevikus väheneb. Samuti mõjutab kajakavaatlemist nii muutused prügikäitlemises kui ka järjest piiratum juurdepääs prügilatele.

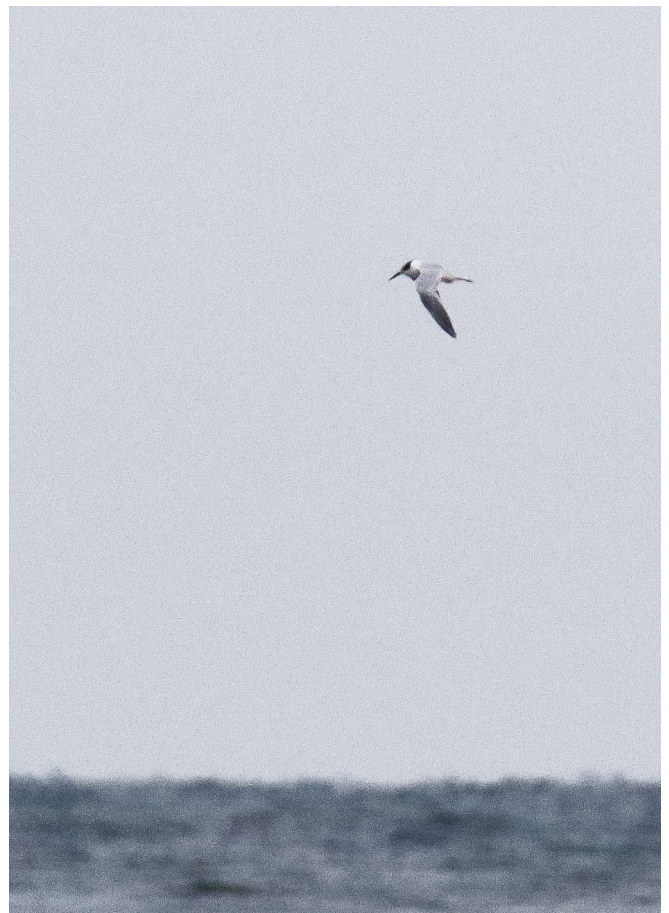
19.01.1998 Võiste, Pä ad
16.01.1999 Rannaküla, Lä (Ivar Ojaste)
17.01.1999 Paslepa laht, Lä (Ivar Ojaste)
19.02.2000 Haapsalu (Tarvo Valker) (2a)
17.12.2000 Pääsküla, Tallinn (Annika Forsten, Visa Rauste jt) (1a)
13.01.2001 Reigi laht, Hi 2 p
07.12.2001 Veere, Sa (Tuukka Kupiainen, Matti Rekilä jt) (1a) (Foto)
05.12.2002 Mõntu, Sa (1a)
12.12.2002 Põõsaspea, Lä (Ivar Ojaste) ad r
06.12.2003 Röpina lähistel, Põ (Tuukka Kupiainen, Gustaf Nordenswan, Timo Pettay, Risto Lammin-Soila) ad
08.12.2005 Haldi, Hi (Timo Pettay, Jyrki Lausamo) 2 ad p *ssp graelsii/intermedius/heuglini*
09.01.2006 Jõelähtme pr, Ha (Sampsu Cairenius) (2a)
03.12.2006 Paljassaare, Tallinn (Kuido Kõiv, Mihkel Jürgens) ad
10.12.2006 Põõsaspea neem, Lä (Viron Lintuseura) (1a)
10.12.2006 Liu, Pä (Ranno Puumets) (1a)
13.02.2007 Veere sadam, Sa (Matti Rekilä, Pekka Rusanen, Timo Asanti) (2a)
04.01.2009 Nasva sadam, Sa (Viron Lintuseura)
30.11.–02.12.2009 Põõsaspea, Lä (Juho Könönen jt) (1a)
20.01.2010 Jõelähtme pr, Ha (Tiit Vohta, Kuido Kõiv) ad
21.12.2011 Põõsaspea, Lä (Tarvo Valker) (1a) r
29.12.2011 Nasva, Sa (Tarvo Valker jpt) (2a+)
06.12.2012 Sõrve sääre, Sa (Lauri Mäenpää, Gustaf Nordenswan jt) 5 ad rSW
05.01.–03.02.2013 Jõelähtme pr, Ha (Uku Paal, Triin Kaasiku) (Foto) (4a) *ssp graelsii/intermedius/heuglini*
06.12.2014 Lahepera järv, Ta (Mariliis Paal jt) (1a) (Foto)
31.12.2014 Harilaid, Sa (Margus Ellermaa) (2a) (Foto) *ssp graelsii/intermedius/heuglini*
01.12.2016 Pärnu (Angeline Tomson) (1a) (Foto)
02.–03.12.2017 Põõsaspea, Lä (Uku Paal, Mariliis Paal) (1a) (Foto)
03.01.2019 Undva, Sa (Margus Ellermaa, Jukka Salokangas) (2a) r
06.12.2019 Põõsaspea, Lä (Annika Forsten, Antero Lindholm) r

29.12.2019 Tallinna sadam (Ülle Raag) ad (Foto)
06.01.2020 Tahkuna, Hi (Leho Aaslaid)
18.02.2020 Ristna, Kalana, Hi (Leho Aaslaid)
25.12.2020 Dirhami, Lä (Annika Forsten jt) ad
23.01–02.02.2021 Kadrioru rand, Tallinn (Ott Rebane jt) ad (Foto) *ssp graelsii/intermedius/heuglini*
28.02.2021 Väinameri, Hi (Leho Aaslaid) r
15.12.2021 Paljassaare, Tallinn (Aivar Vainsalu)
31.12.2022 Põõsaspea, Lä (Annika Forsten, Antero Lindholm) (1a)
02.01.2023 Põõsaspea, Lä (Annika Forsten, Margus Ellermaa) (2a) rNE
25.02.2024 Kalana, Hi (Õie Korell)
28.02.2024 Ussimäe, L-Vi (Peep Veedla)

Tutt-tiir

Thalasseus sandvicensis

12.12.1976 Pä
03.12.2016 Sääre, Sa (Timo Pettay) rW
01.12.2023 Sääre, Sa (Uku Paal, Raul Vilks) (Foto)

Tutt-tiir (Thalasseus sandvicensis), Sääre, Saaremaa, 01.12.2023. Foto: Uku Paal

Laisaba-änn

Stercorarius pomarinus

2014. aasta sügisel toimunud laisaba-änni invasiooni järellainetusena pärineb kolm vaatlust 2014/2015 talvest.

19.01.1992 Vilsandi, Sa (Virve Aumees)

09.01.2008 Rahuste, Sa (Sampsu Cairenius, Hannu Juka) juv r

31.12.2011 Põõsaspea, Lä (Tarvo Valker, Mariliis Paal, Reimo Rander) (1a) r

21.12.2014 Undva nina, Sa (Margus Ellermaa) 2 rW

02.01.2015 Suur väin, Sa (Margus Ellermaa jt) (2a) rS

19.01.2015 Undva, Sa (Uku Paal, Triin Kaasiku, Meelis Sepp, Leho Luigujõe) (2a) rW (Foto)

Söödikänn

Stercorarius parasiticus

15.01.1879 Narva-Jõesuu, I-Vi

15.01.1977 Paljassaare

17.12.2003 Sõrve sääär, Sa (Juha Saari) ad r *Hele vorm*.

Määramata änn

Stercorarius sp.

xx.02.2016 Sa W mereala (Leho Luigujõe)

Väikealk

Alle alle

17.01.1971 Vilsandi, Sa (Leo Aumees)

Lõunatirk

Uria aalge

Rannalt raskesti vaadeldav liik, kes tõenäoliselt talvitab Eesti vetes vähesel arvul. Talvel kohatakse üksikuid rändavaid isendeid eelkõige Saaremaal. Enamik vaatlusi on detsembrist ja jaanuarist. Veebruaris on lõunatirku kohatud väga harva. Kuna liigi arvukus on viimasel paaril kümnendil Läänemeres oluliselt tõusnud (Keller jt 2020), siis on ka talvel lõunatirku üha sagedamini kohatud.

Jääkaur

Gavia immer

31.12.1999 Sõrve sääär, Sa (Lauri Mäenpää, Karno Mikkola jt) ad rSW

06.12.2001 Loode, Sa (Gustaf Nordenswan, Risto Lammin-Soila, Tuukka Kupiainen)

07.12.2005 Ristna, Kalana, Hi (Timo Pettay, Jyrki Lausamo) (1a) rS

Tundrakaur

Gavia adamsii

13.02.2007 Undva, Sa (Matti Rekilä, Pekka Rusanen, Ivar Ojaste jt) (Foto)

02.12.2008 Loode, Sa (Harri Favorin)

21.12.2013–09.01.2014 Kallaste, Ta (Uku Paal, Kaspar Kolk jt) (Foto)

15.12.2016 Sääre, Sa (Lauri Mäenpää, Markku Tunturi, Mati Martinson) (Foto)

14.01.2023 Liivaranna, Sa (Triin Kaasiku, Camilo Carneiro) (Foto)

Tundrakaur (Gavia adamsii), Kallaste, Tartumaa, 21.12.2013. Foto: Uku Paal

Tundrakaur/Jääkaur

Gavia adamsii/Gavia immer

20.12.1998 Põõsapea, Lä (Tiit Randla, Ivar Ojaste)

Atlandi tormipääsu/lõuna-tormipääsu

Hydrobates pelagicus/Oceanites oceanicus

08.12.1986 Kuressaare laht, Sa (Mati Kers)

Põhja-tormipääsu

Hydrobates leucorhous

31.01.2004 Kuressaare, Sa (Foto) *Leiti elusana, suri. Topis Sa muuseumis.*

17.01.2007 Ariste laht, Sa (Rein Nellis, Maarja Nõmm) r

Luitsnökk-iibis (Platalea leucorodia), Häädemeeste, Pärnumaa, 11.12.2009. Foto: Uku Paal

Valge-toonekurg *Ciconia ciconia*

Perioodist 1972–2023 on teada vähemalt 57 talvist valge-toonekure vaatlust, nende hulgas on eraldi vaatlusteks loetud juhtumid, kus sama isend on Eestisse jäänud mitmeks talveks. Näiteks Lääne-Virumaal Arknas püsis üks isend aastaringselt kohal vähemalt kaheksa aastat, saades inimestelt lisatoitu. Sageli inimesed toidavad talveks siia jäänud isendeid ja see võimaldab mõnel valge-toonekurel ka talve üle elada. Samuti on teada juhtum Pärnumaalt Põlendmaalt, kus kaks lindu talvitasid prügilal.

Luitsnökk-iibis *Platalea leucorodia*

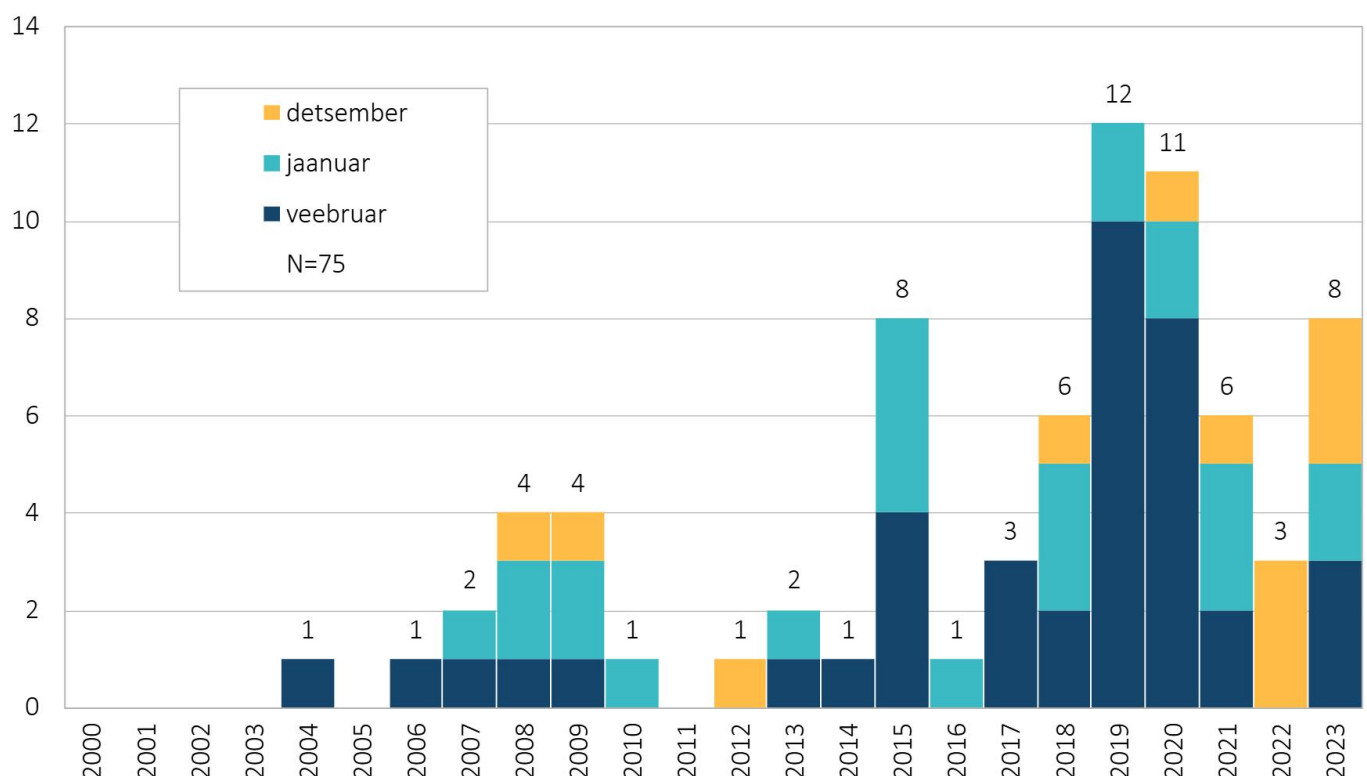
10.–13.12.2009 Häädemeeste, Pär (Aivo Klein jpt) (1a) (Foto)

Hüüp *Botaurus stellaris*

Hüübi talvitamisest on meil infot juba 1934. aastast. Kuni 2000. aastani on teada 16 vaatlust (vähemalt 24 isendit). Peamiselt Matsalu lähelt ja Virtsust 1950. aastatel kogutud vaatluste põhjal võib arvata, et liik jäi juba siis meile regulaarselt talvitama. 2000. aastatel on vaatluste hulk oluliselt tõusnud (joonis 18) ja lihtsamalt ligipäätavad hüübi talvitamispaigad on hästi

Hüüp (Botaurus stellaris), Nasva, Saaremaa, 14.01.2017. Foto: Uku Paal

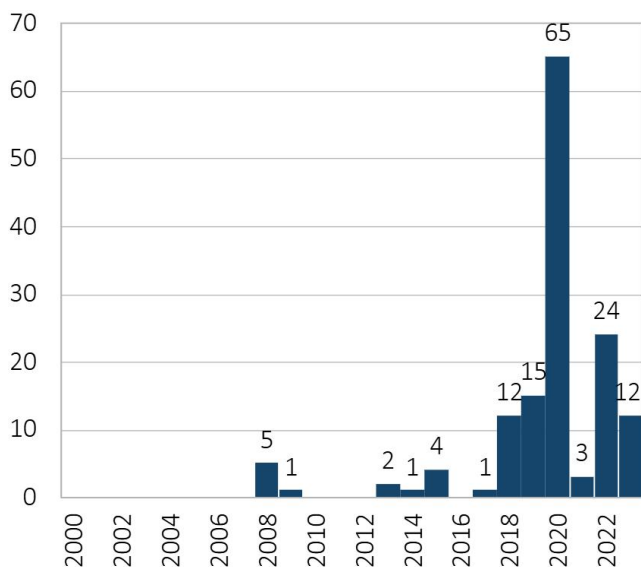

Joonis 18. Hüübi (*Botaurus stellaris*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember-veebruar) algust.

kaardistatud. Liiki kohatakse talvel sageli Saaremaal Nasva sadamas, Pärnumaal Pikla tiikidel ja Hiiumaal Käina lähel. Sisemaalt on teada vaid üksikud talvised vaatlused. Detsembris ja jaanuaris võib kuulda viimaseid lahkujaid ka öörandel. Veebruarikuiste vaatluste osakaal on 2000. aastatel oluliselt tõusnud ja veebruari lõpus laulvate isendite puhul võib kahtlustada nii kohalikke talvitajaid kui varaseid kevadrändureid. Näiteks 2020. aasta kevadel kuuldi veebruaris vähemalt seitset laulvat isendit.

Hõbehaigur *Ardea alba*

Hõbehaigur vallutas Eesti alates 2004. aastast väga kiiresti ja talviste vaatluste hulk on väikese viibega samuti tõusuteel. Valdav enamik vaatlustest on detsembrist ja liik on meil püsinud üle talve vaid üksiku juhtudel. Detsembri alguses on läänerrannikul kohatud veel kümneid isendeid (eriti Hiiumaal Käina lähel), vt ka joonis 19.

Joonis 19. Hõbehaigru (*Ardea alba*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember-veebruar) algust.

Raisakotkas *Aegypius monachus*

07.12.1884 (või 1886) Vaida lähisel, Ha (A. von der Pahlen)

Stepikotkas *Aquila nipalensis*

01.–02.02.2015 Audru polder, Pä (Jaak Tammekänd jt) (Foto)

Roo-loorkull *Circus aeruginosus*

Kahtlusi tekitavad soomääranguta vaatlused.

xx.02.1962 Penijõe, Lä (Tiit Randla?)
15.01.1996 Tarja saar, Sa
17.02.2000 Haapsalu Tagalaht, Lä (Tarvo Valker) ♀
15.01.2001 Kihlepa, Pä (Peeter Raja)

Välja-loorkull *Circus cyaneus*

Detsembri alguses võivad viimased isendid veel läbi-rändel olla (kohatakse ka sisemaal). Enne 2000. aastaid on andmeid välja-loorkulli kohta vähe, kuid Randla (1976) järgi võis välja-loorkull erandjuhtudel meil ka talvitada ja PlutoFist leiab aastate 1950–1999 kohta vähemalt kaheksa vaatlust. Alates 2000. aastatest on vaatluste arv hüppeliselt tõusnud, sellest perioodist on kokku üle 350 vaatluse. Viimase paarikümne aasta talviseks arvukuseks on hinnatud viis kuni 50 välja-loorkulli (Lõhmus 1998, Elts jt 2019). Ka kõige külmematel talvedel nähakse Saaremaal ja Lääne-Eestis mitut isendit, sealjuures vähemalt pooled talvi-tavad linnud koonduvad arvatavasti Saaremaale (Nellis jt 2002). On tulnud ka mitu teadet talvistest soo-loorkullide vaatlustest, mis kõik on eksimäärangud. Talvel tegutsevad linnud laiaulatuslikel põllumajandus-maastikel ja vähesel määral ka mererandades (Nellis jt 2002). Liigi arvukus on kiirelt kahanemas.

Puna-harksaba *Milvus milvus*

Võib eeldada, et selle tõusva arvukusega liigi talvised vaatlused hakkavad sagenema. Esimesi saabujaid kohatakse harvadel juhtudel märtsi esimestel päevadel.

30.01.2015 Sääre, Sa (Mati Martinson)
27.12.2015 Mönnuste, Sa (Eero Terho)
05.01.2020 Türu, Sa (Margus Ellermaa, Jukka Salokangas jt)
2a+ (Foto)
19.02.2024 Lindmetsa, Sa (Triin Pohlak)

Must-harksaba *Milvus migrans*

xx.12.1931 Pikavere, Ha *Lastud lind, rõngastatud Saksamaal.*
01.01.2019 Tagaranna, Sa (Marco Purovesi)

Loorkakk

Tyto alba

xx.02.1935 Viimsi, Ha (Grossholm)

27.01.2013 Vaeküla, L-Vi (Ardi Möls) X (Foto)

Vöötakk

Surnia ulula

Tegemist on klassikalise invasioonilinnuga, kes harukordadel meil ka pesitseb. Vöötaku esinemisest on koostatud kokkuvõtted (vt Paal 2014, 2018b). Arvukamalt tungis liik meile 2005., 2012., 2013., 2017. ja 2021. aasta sügisel (vt joonis 20).

Kõrvukräts

Asio otus

Talvisel ajal vähearvukas liik, keda peidulisuse tõttu ei nähta ja arvukus sõltub ka saakloomade tsüklis. Talvel on vaadeldud eelkõige Lääne-Eestis ja saartel. Esimesed territoriaalsed isendid hakkavad laulma juba veebruaris.

Sooräts

Asio flammeus

22.01.1908 Vääna, Ha (Ernst von Middendorff)

talv 1928/1929 Keskvere, Lä (Villem Rosenberg)

02.01.1950 Taevaskoja, Põ (Eerik Kumari)

xx.12.1958 Tallinna lähistel

05.12.1958 Raasiku, Ha (Hillar Pärjasaar)

12.12.1958 Poole, Ta *Tapetud vareste poolt*.

talv 1960/1961 Vilsandi, Sa (Leo Aumees)

16.12.1967 Rebassaare, Ta? (Ülo Peedossaar)

talv 1973/1974 Koila, Ha (Are Haavel)

09.02.1975 Koila, Ha (Are Haavel)

15.01.1992 Sõrve sääär, Sa (Raimo Pakarinen, Eerik Leibak)

02.01.1999 Vaiste, Pä (Indrek Tammekänd) 2 p

28.–31.12.2001 Sõrve sääär, Sa (Lauri Mäenpää jt)

10.02.2009 Vasula, Ta (Remo Savisaar) (Foto)

22.02.2009 Holdre, Va (Olev Merivee jt)

07.12.2009 Tubala, Hi (Margus Ellermaa)

06.02.2010 Vana-Kastre, Ta (Remo Savisaar)

06.02.2010 Tempa, Hi (Alpo Kokla)

07.02.2010 Vaemla, Hi (Leho Aaslaid)

26.02.2010 Tapa, L-Vi *Lendas vastu akent surnuks*.

30.12.2010 Audru polder, Pä (Peeter Raja)

05.12.2011 Putkaste, Hi (Leho Aaslaid)

21.12.2011 Allika, Hi (Leho Aaslaid)

31.12.2011 Katre ja Silma vahel, Sa (Jüri-Karl Seim)

28.01.2012 Kabina, Ta (Richard Viidalepp) (Foto)

06.12.2012 Sõrve sääär, Sa (Gustaf Nordenswan)

17.01.2015 Laimjala, Sa (Kaspar Riis) 4 p (Foto)

10.02.2015 Koigi, Jä (Tarmo Mikussaar) (Foto)

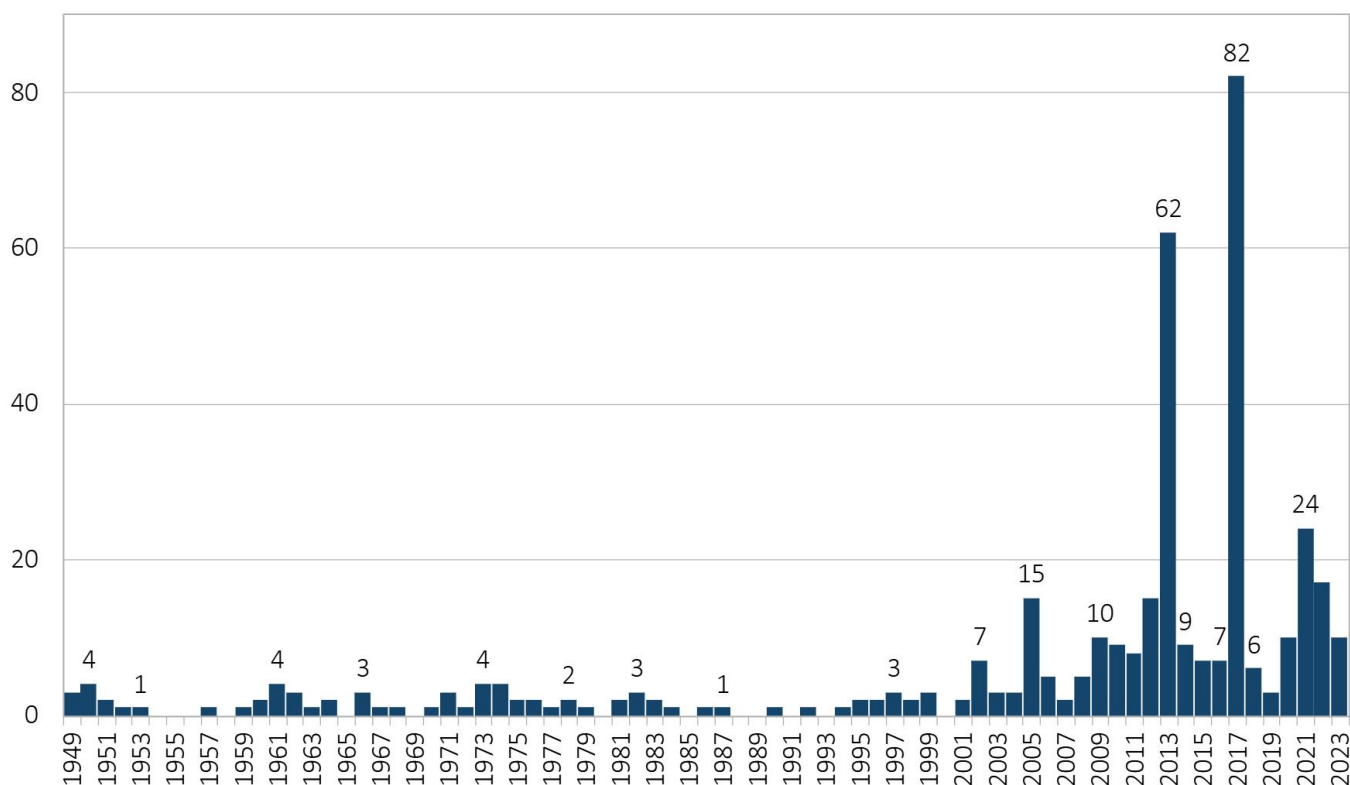
16.01.2016 Audru, Pä (Indrek Tammekänd) 2 r

27.12.2016 Vaemla, Hi (Leho Aaslaid)

24.12.2017 Saue, Ha (Foto)

10.01.2018 Vormsi, Lä (Tarvo Valker, Marko Valker) (Foto)

22.–28.02.2018 Hi (Leho Aaslaid)

Joonis 20. Vöötaku (*Surnia ulula*) loendatud isendite arv talvepoolaastatel 1959–2023. Aastaarv märgib talvepoolaasta (periood oktoober–märts) alguse aastat.

25.01.2019 Tartu (Aire Orula) *Leitud surnult*.
 01.02.2019 Tartu (Pawel Mirski)
 12.01.2020 Haljala vald, L-Vi (Tarvo Valker, Chris Townend jt)
 02.–03.12.2020 Kalana, Hi (Maie Vikerpuur jt)
 06.02.2021 Häädemeeste, Pä (Anniki Leppik, Monika Maidle) (Foto)
 05.12.2021 Türu, Sa (Amaranta Adojaan, Marco Purovesi, Peter Lind jpt)
 18.12.2021 Ulvi, Jõ (Raul Viik)
 04.12.2023 Rannaküla, Ta (Helina Greenberg) (Foto)

Lumekakk

Bubo scandiacus

Selle köitva liigi andmestikku võiks vaadelda üldisemalt, mitte vaid fenoloogilise harulduse kontekstis. Tegemist on ju arktilise liigiga, kelle vaatlused pärinevadki enamikus talvekuudelt. XIX sajandi lõpust kuni XX sajandi esimese kümnendini said taksidermistid lumekakke palju ja liik esines regulaarselt ka jahistatistikas. Kahjuks on vanad arvukushinnangud väga umbmäärased ja selgusetuks jäävad nii invasioonide täpsed perioodid kui ka nende ulatus. PlutoFi platvormi sisestatud andmete põhjal võib hinnata, et perioodil 1856–2023 on Eestis kohatud vähemalt 230–260 lumekakku. Invasioonitalvi on eri allikad maininud varieeruvalt (Kumari 1954, Randla 1960, Leibak jt 1994, Valker 2014), sõltuvalt autorite seatud arvukuskriteeriumitest ja kasutatud andmestiku kvaliteedist. Samas puuduvad eelmainitud kirjanduses arvukushinnangud või need on puudulikud ja algandmete allikatele pole viidatud. Randla (1960) mainitud 1971/1972, Leibak jt 1983/1984 (1994) ja Randla/Valkeri 1964/1965 (Randla 1960, Valker 2014) invasioonitalvede kohta on PlutoFi andmed puudulikud. Andmestiku korrastamiseks peaks kõik lumekaku vaatlused koondama. PlutoFi andmestikus kerkivad selgelt esile järgnevad invasioonitalved (lisatud isendite arv):

1895/1896- 3
 1905/1906- oli esinenud Saaremaal arvukamalt, kuid arvukushinnang puudub
 1927/1928- vähemalt 4
 1932/1933- 5
 1933/1934- 6
 1935/1936- 32 isendit, suurim teadaolev invasioon ja esimene, millest hea andmestik
 1937/1938- 3
 1953/1954- 5
 1957/1958- 9
 1961/1962- 10
 1962/1963- 6
 1963/1964- 5
 1964/1965- 5

1965/1966- 6
 1971/1972- PlutoFi 2, Randla andmetel 6
 1976/1977- 10
 1999/2000- 7

Veel eelmise sajandi keskpaigas võis lumekakul invasioone esineda ka järjestikustel talvedel, aga viimastel kümnenditel on lumekaku arvukus kogu levila ulatuses languses (BirdLife... 2024b) ja pärast 2000. aastat pole Eestis ühtegi invasiooni esinenud. Liik on muutunud väga haruldaseks ja see trend ilmselt jätkub.

Habekakk

Strix nebulosa

Tegemist on meil aastaringselt esineva haruldase liigiga, keda on alates 2010. aastatest järjest sagedamini kohatud. Kuni 2015. aastani käsitleti habekaku vaatlusi Eesti linnuharulduste komisjoni poolt ja aktsepteeriti 86 habekaku vaatlust, sh mitu pesitsusjuhtumit. Edaspidi on habekakk meil esinenud regulaarselt ja mõnel aastal on üksikud paarid ka pesitsenud, samas talveperioodilt on vaatlusi teada väga vähe. Viimased teadaolevad talvised vaatlused pärinevad 09.01.2022 Tartumaalt ning 01.12.2015 ja 15.02.2015 Ida-Virumaalt.

Vaenukägu

Upupa epops

Vaenukäo talvised vaatlused on XXI sajandil järsult lisandunud, kuid veebruarini on see liik vastu pidanud vaid paaril juhul.

20.11.–06.12.1981 Tartu kesklinn (E. Tambov)
 11.12.1982 Järeda, Jä (Raul Eenpuu)
 23.12.2007 Kärkla, Hi (Tiiu Teras) (Foto)
 31.01.–27.02.2009 Sindi, Pä (Mati Kose jt) (Foto)

Vaenukägu (*Upupa epops*), Sindi, Pärnumaa, 27.02.2009.
 Foto: Uku Paal

17.–21.12.2011 Pärnjõe, Vändra vald, Pä (S. Paluoja) (Foto)
 26.–27.12.2015 Voka, I-Vi (Ursula Toom, Karl Toom, Toomas Toom) (Foto)
 10.–15.12.2018 Pihlta, Sa (Grete Põldemaa) (Foto)
 02.–13.12.2020 Haabersti, Tallinn (Karin Kosk) (Foto)
 08.–13.12.2020 Sinialliku, Vi (Riho Männik jt) (Foto)
 12.–27.12.2020 Vaskjala, Ha (Foto)
 08.01.2021 Viljandi (Anne Obersneider) (Foto)
 01.02.2023 Uduvere, Sa (Eero Ehala)

Roherähn

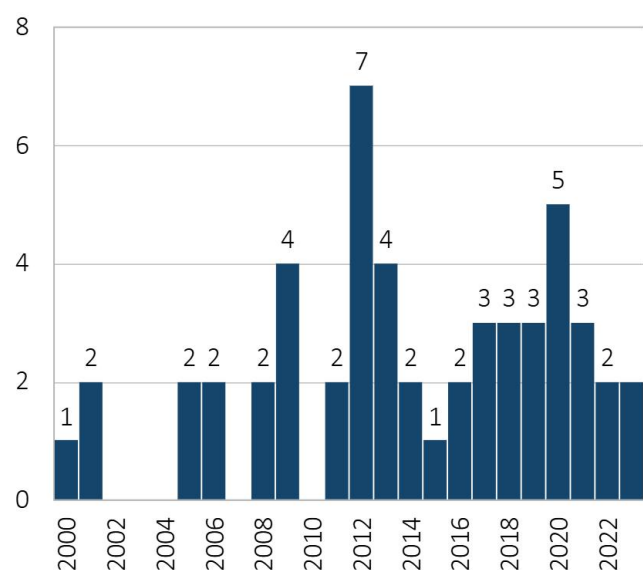
Picus viridis

Paigalind, kes on Eestist peaaegu kadunud ja viimased talvised vaatlused pärinevad Saaremaalt (28.02.2015, 14.01.2017 ja 25.12.2021), kus liiki kohati regulaarselt veel 2010. aastatel. 2022. aastal korraldatud laialdase otsimise käigus roherähni Saaremaalt enam ei leitud (Nellis jt 2022). Üksikuid vaatlusi on 2020. aastail Kagu-Eestist ja mujalt mandrilt.

Tuuletallaja

Falco tinnunculus

Peaaegu igatavine liik, keda perioodil 1935–2023 on kohatud 64 korda (67 isendit). Vaatlused jaotuvad üsna ühtlaselt eri talvekuude vahel. Üksikjuhtudel on kohatud ka mitut isendit korraga. Näiteks Maardu piirkonnas on mitu tuuletallajat korraga talvitanud Tallinn-Narva maantee ääres. Geograafiliselt on talvised tuuletallaja vaatlused jaotunud peamiselt rannikualadele, kuid üksikuid vaatlusi on hajusalt üle kogu maa, vt ka joonis 21.

Joonis 21. Tuuletallaja (*Falco tinnunculus*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember–veebruar) algust.

Väikepistrik

Falco columbarius

Väikepistrikku peeti harvaks, kuid regulaarseks talilinnuks juba 1950. aastail (Kumari 1954). Ometigi on vanu vaatlusandmeid vähe avaldatud. Enne 2000. aastat on teada paarkümmend talvist vaatlust. 2000. aastail on üksikuid väikepistrikke vaadeldud igal talvel. Sageli tegutsevad nad suuremate urvalindude või teiste vintlaste parvede lähistel.

Jahipistrik

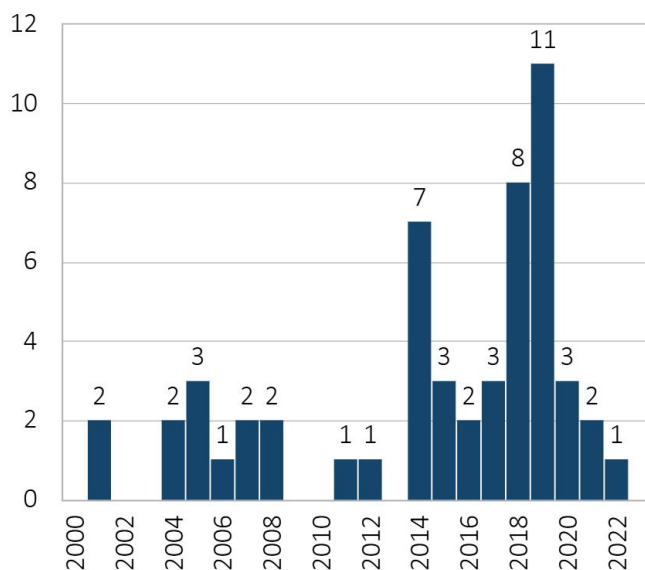
Falco rusticolus

19.01.1912 Kulina, L-Vi (H. v. Winkler) ♂
 27.12.1953 Sangla soo, Ta (Harri Ling, Ülo Järvekülg)
 19.01.2003 Pakri neem, Ha (Mati Kose) (Foto)
 11.01.2017 Undva (Maive Marandi) (Foto) ja sama ka
 15.01.2017 Harilaid, Sa (Uku Paal, Kaarel Võhandu, Tiit Tali, Jan Nordblad) (Foto)

Rabapistrik

Falco peregrinus

Rabapistrik on meil haruldane läbirändaja ja tema talviste vaatluste hulk peegeldab selle liigi üldist käikäiku. Perioodil 1932–1997 on talvel kohatud vähemalt 16 isendit, neist valdav enamik enne 1960. aastaid, kui algas rabapistriku kiire taandumine. Sel sajandil on talvel registreeritud vähemalt 54 isendit ja vaatluste arv on seoses asurkonna taastumisega tõusnud (joonis 22). Rabapistrik esineb talvel peamiselt Lääne-Saaremaa rannikul, harvem mujal Eesti rannikualadel ja sisemaalt on teada vaid üksikuid talviseid vaatlusi.

Joonis 22. Rabapistriku (*Falco peregrinus*) arvukus talvedel 2000–2023. Aasta tähistab talve (periood detsember–veebruar) algust.

Laanenäär

Perisoreus infaustus

16.02.1997 Räägu, Pä (Tenno Laur) 2 p

20.12.2003 Pikanõmme, Pä (Tenno Laur) 6 p

Lasuurtihane

Cyanistes cyanus

05.02.1973 Veibri, Ta (Aavo Põlenik)

Kukkurtihane

Remiz pendulinus

29.12.2009 Pikla tiigid, Pä (Uku Paal, Margus Ots) ♂ (Foto)

22.01.2020 Varnja, Ta (Uku Paal)

*Kukkurtihane (Remiz pendulinus), Pikla tiigid, Pärnumaa, 29.12.2009. Vaatamata rasketele vaatlusoludele, mis talvel linnuvaatlejaid alatasa kimbutavad, õnnestus lind jäädvustada. Suurendatud fotol on näha olulisemad määramistunnused: must näomask, hele kurgualune, helehall kiird, punapruuni tonaalsusega alapool.
Foto: Uku Paal*

Nõmmelõoke

Lullula arborea

23.12.1958 Vilsandi (Leo Aumees) 10 p

05.–07.02.1961 Vilsandi, Sa (Ain Truuväärt, Leo Aumees)

26.12.1962 Vilsandi, Sa (Leo Aumees)

28.12.1999 Pakri pank, Paldiski (Sampsä Cairenius, Timo Pettay)

06.–14.12.2002 Sõrve sääär, Sa (Mati Martinson, Matti Rekilä, Gustaf Nordenswan, Lauri Mäenpää jt)

07.12.2002 Undva, Sa (Matti Rekilä, Mati Martinson, Gustaf Nordenswan jt) 2 p

06.12.2003 Sõrve sääär, Sa (Mati Martinson, Margus Ots)

07.12.2005 Kalana, Hi (Timo Pettay, Jyrki Lausamo)

01.–20.12.2005 Sõrve sääär, Sa (Gustaf Nordenswan, Mati Martinson, Uku Paal) 1–2 p

01.–26.01.2006 Austurgrünne, Vormsi, Lä (Harri

Hölttä, Tiit Randla jt) 2–3 p

16.02.2008 Läätsa, Sa (Hannu Juka, Timo Pettay)

02.12.2008 Sõrve sääär, Sa 2 p

28.12.2008–04.01.2009 Võiste sadam, Pä (Aivo Klein jt)

02.01.2009 Sõrve sääär, Sa (Mati Martinson, Uku Paal) (Foto)

04.01.2009 Salme, Sa (Hannu Juka)

03.02.2009 Paldiski, Ha (Andris Klepers) 3 p

27.02.2009 Sõrve sääär, Sa (Mati Martinson)

02.12.2010 Kugalepa laht, Sa (Rein Nellis)

04.12.2011–31.01.2012 Sõrve sääär, Sa (Margus Ots, Uku Paal, Mariliis Paal jt) 3–8 p

01.01.2012 Möntu, Sa (Margus Ellermaa)

03.01.2012 Karala, Sa (Margus Ots, Jüri-Karl Seim)

01.–04.12.2012 Ruhnu (Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd) 2 p

02.12.2012 Sõrve sääär, Sa (Margus Ots, Uku Paal) 4 p

04.–05.12.2012 Rootsiküla, Kihnu saar (Tarvo Valker, Mikko Virta) 1–4 p

29.12.2013 Kuressaare (Margus Ellermaa, Andrea Maier)

02.12.2013 Tärju, Sa (Uku Paal jt)

04.01.2016 Undva, Sa (Jarmo Korpenfelt) 2 ü

06.12.2017 Kalana, Hi (Timo Pettay) r

02.–14.01.2018 Laoküla, Ha (Vilja Padonik, Viive Kiis jt) (Foto)

06.01.2018 Tärju, Sa (Margus Ellermaa, Jukka Salokangas) 3 p

08.01.2018 Kalana, Hi (Leho Aaslaid) 2 p

14.01.2018 Harilaid, Sa (Uku Paal, Olev Lüütsepp) (Foto)

19.01.–04.02.2018 Matsi, Pä (Jaak Tammekänd jt)

11.02.2018 Vääna-Jõesuu, Ha (Triinu Mänd)

03.12.2018 Möntu, Sa (Tiiu Tali, Triinu Kaasiku, Raul Vilks, Kaarel Võhandu) 5 p

01.12.2019 Sääre, Sa (Triin Kaasiku, Camilo Carneiro)

25.02.2020 Kõruse-Metsaküla, Sa (Ott Maaten jt)

27.02.2020 Piila, Sa (Margus Ellermaa, Jukka Salokangas)

05.12.2020–17.01.2021 Kalana, Hi (Toomas Traagel jt) 3–4 p (Foto)

07.12.2020 Tahkuna, Hi (Kaarel Võhandu jt)

03.–18.01.2021 Sääre, Sa (Marco Purovesi, Art Villem Adojaan jt) 5 p

15.01.2021 Kõruse-Metsaküla, Sa (Triin Kaasiku jt)

16.01.2021 Kõövelõugas, Sa (Uku Paal jt) 5 p

01.–04.12.2021 Sääre, Sa (Uku Paal, Mariliis Paal) 2 p

04.12.2021 Tärju, Sa (Uku Paal, Mariliis Paal)

Põldlõoke

Alauda arvensis

Igatalvine liik. Üksikute isenditena peamiselt rannikul. Kevadrände algus on 2000. aastatel registreeritud sageli veebruari lõpus.

Tuttlõoke

Galerida cristata

Tuttlõokese talvise esinemise ajaloost on teada vähe.

Rootsmäe (1974) ja Kumari (1954) peavad liiki haruldaseks paigalinnuks, kuid dateeringuga talvistest vaatlustest autoritel info puudub. XXI sajandist on teada vaid kolm talvist vaatlust.

14.10.2017–22.02.2018 Viljandi (Heidi Leivategija jt) (Foto)
04.–26.01.2019 Rakvere vald, L-Vi (Peep Veedla jt) (Foto)
19.01.2024 Pässa, Võ (Maidu Kõoleht) (Foto)

Sarviklööke

Eremophila alpestris

06.12.1953 Rame, Lä (Elmar Savi) 7 p
26.12.1954 Puhtu, Lä (Elmar Savi) 4 p
22.01.1961 Rame laht, Lä (Elmar Savi) 4 p
09.01.1999 Torgu, Sa (Viron Lintuseura)
14.01.1999 Naravere, Ra (Eedi Lelov)
19.01.1999 Harilaid, Sa (Leho Luigujõe) 4 p
12.–15.12.1999 Võiste, Pä (Aivo Klein)
14.12.2000 Austurgrünne, Vormsi, Lä (Tiit Randla)
08.12.2001 Võiste, Pä (Aivo Klein)
12.01.2002 Matsi rand, Pä (Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd)
03.12.2004 Osmussaare W rannik, Lä (Aivar Veide, Valeri Štšerbatõh) 4 p
21.–24.02.2006 Sõrve sääär, Sa (Mati Martinson, Lauri Mäenpää jt) 2 p (Foto)
13.02.2007 Undva, Sa (Matti Rekilä, Pekka Rusanen jt) 2 p
06.02.–05.03.2008 Sõrve sääär, Sa (Mati Martinson jt) ♂ (Foto)
29.02.2008 Kirbla, Lä (Kaarel Kaisel)
05.01.2009 Vilsandi, Sa (Kunter Tättel)
16.01.2009 Pulgoja, Pä (Aivo Klein)
20.01.2009 Kihnu, Pä (Aivo Klein) 3 p
15.12.2009 Kihnu, Pä (Aivo Klein, Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd) 5 p
31.12.2010 Sõrve sääär, Sa (Mati Martinson)
10.–25.12.2011 Pikla, Pä (Riho Männik jt) (Foto)
13.–15.02.2013 Huuksi, Jä (Uku Paal, Triin Kaasiku jt) (Foto) 2 p
05.–07.12.2014 Liu, Pä (Indrek Tammekänd, Rein Kalmus) 2 p
06.12.2016 Rahuste, Sa (Triin Kaasiku, Jan Nordblad) (Foto) 9 p
16.01.2017 Valga linn (Tarmo Teppe) (Foto)
31.12.2017–14.01.2018 Laoküla, Ha (Katrin Tarand jt) (Foto)
13.01.2018 Undva, Sa (Leho Luigujõe)
01.12.2018 Rahuste, Sa (Tiiu Tali, Triin Kaasiku, Raul Vilks, Kaarel Võhandu) 3 p
03.–18.12.2018 Kaarlijärve, Ta (Kaspar Kolk jt) (Foto)
19.12.2018 Liu, Pä (Irja Tammekänd) (Foto)
13.–18.01.2019 Pallika, Ra (Eedi Lelov)
10.01.2021 Meremõisa, Ha (Ott Maaten jt) 2 p (Foto)
03.12.2022 Kõruse-Metsaküla, Sa (Kaarel Võhandu, Raul Vilks)
18.01.2024 Tartu (Romet Loodus) (Foto)
23.01.2024 Reola, Ta (Maidu Kõoleht) (Foto)

Välja-väikelööke

Calandrella brachydactyla

01.–09.01.2008 Rahuste, Sa (Gustaf Nordenswan, Lauri Mäenpää, Karno Mikkola jpt) (Foto)
04.12.2012 Ruhnu (Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd) (Foto)

Stepilööke

Melanocorypha calandra

31.12.2007–09.01.2008 Rahuste, Sa (Gustaf Nordenswan jpt) (Foto)
01.–02.12.2019 Haversi, Lä (Peter Lind jt) (Foto)

Stepilööke (Melanocorypha calandra), Rahuste, Saaremaa, 06.1.2008. Eesti esimene stepilööke leiti Rahustest 31.12.2007 ja ta tegutses siin koos välja-väikelöökesega. Väga erakordne leid. Foto: Uku Paal

Suitsupääsuke

Hirundo rustica

Kõik talvised suitsupääsukesed on olnud lautades tegutsesvad isendid.

xx.12.1963 Kiidjärve, Põ 2 p *Hukkusid detsembri lõpus.*
1969 talv Torgu, Sa *Elas talve laudas üle ja pesitses siin hiljem.*
xx.12.1989 Tudulinna, I-Vi *Hukkus.*

Tõmmu-lehelind

Phylloscopus fuscatus

02.–05.01.2008 Pärnu rannapark (Indrek Tammekänd jpt)

Väike-lehelind

Phylloscopus collybita

01.01.2000 Sääre, Sa (Lauri Mäenpää jt)
26.12.2000 Kabli, Pä (Seppo Hjerpe)

27.11.2004 Haapsalu (Tarvo Valker)
 03.12.2005 Paljassaare, Tallinn (Tuukka Kupiainen)
 01.12.2007 Sääre, Sa (Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd)
 25.12.2009 Tartu vpj (Uku Paal, Margus Ots) (Foto)
 28.12.2009 Haapsalu vpj (Margus Ots)
 28.12.2011 Kuressaare (Margus Ellermaa) 2 p
 01.01.2012 W Sa (Margus Ellermaa)
 03.12.2012 Ruhnu saar (Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd) *ssp tristis-tüüpi*.
 04.01.2013 Harilaid, Sa (Margus Ellermaa, Andrea Maier)
 22.12.2017–01.01.2018 Tarvasto polder, Vi (Uku Paal, Mariliis Paal) (Foto)
 06.01.2018 Üüdiibe, Sa (Margus Ellermaa, Jukka Salokangas)
 02.–03.12.2019 Süstaku, Ruhnu (Margus Ellermaa, Indrek Tammekänd) 2 p (Foto)
 21.–26.12.2019 Pärisea, Ha (Roger Erikson, Martin Piispea) (Foto)
 07.01.2020 Kuressaare, Sa (Kaarel Võhandu, Raul Vilks)
 28.02.2020 Kuressaare, Sa (Uku Paal, Mariliis Paal jt)

Mustpea-pöösälind

Sylvia atricapilla

12.12.1959 Pärnu *Tegutsemas koos varblastega*.
 25.–27.01.1974 Pärnu (H. Toimet) ♂ R
 28.01.1975 Pärnu (Peeter Raja) ♂ R
 xx.01.1975 Kilingi-Nõmme, Pä (Henn Vilbaste) ♂
Toidumajal talv läbi.
 05.–12.12.1977 Vilsandi, Sa (Hans Soots) *Toidumajal*.
 12.–25.12.1981 Tartu (Heinrich Veromann) ♂ *Toidumajal*.
 24.–25.12.1999 Sääre, Sa (Tuukka Kupiainen)
 25.11.2001 Kanama, Ha ♀
 02.12.2001 Sääre, Sa (Mati Martinson) ♂ R
Linnujaama toidumajal.
 23.12.2003 Harilaid, Sa (Pekka Fagel) ♂
 02.–10.01.2006 Sääre, Sa (Karno Mikkola, Gustaf Nordenswan, Lauri Mäenpää, Uku Paal, Mati Martinson jt) ♀ *Linnujaama toidumajal*. (Foto)
 xx.01.2010 Lä X
 02.–07.12.2012 Sääre, Sa (Uku Paal, Margus Ots jt) ♀
 (Foto) *Linnujaama õuel*.
 07.02.2015 Suurupi, Ha (Foto)
 08.02.2015 Võru linn, Võ (Foto)
 12.–14.12.2015 Haimre, Ra (Andres Virm) ♂ *Toidumajal*. (Foto)
 01.12.2016 Kidaste, Hi (Kairi Kokkotalu) ♂ (Foto)
 04.12.2016 Aegviidu, Ha (Foto) ♂
 06.01.2017 Suurupi, Ha (Johan Boeijkens jt) ♂
 31.12.2017–28.01.2018 Saue, Ha (Ott Maaten jt) (Foto) ♂
 06.12.2018 Kõpu, Hi (Jan Nordblad) ♂
 18.–21.12.2018 Valga (Meelis Liivarand) ♂ (Foto)
 21.12.2018 Saastna, Pä (Kaie Kattai) ♂ (Foto)
 02.–11.12.2019 Rohuneeme, Ha (Ave Kruusel) ♀ (Foto)
 05.12.2019 Haabersti, Tallinn (Aivar Määr) ♂ (Foto)
 25.01.2020 Paikuse, Pä (Anneli Vridolin, Raivo Endrekson) ♀ (Foto)
 02.–03.02.2021 Kuressaare (Katre Halliko) ♂ (Foto)
 05.12.2021 Kuressaare (Raul Vilks jt) ♂ (Foto)

Väike-pöösälind

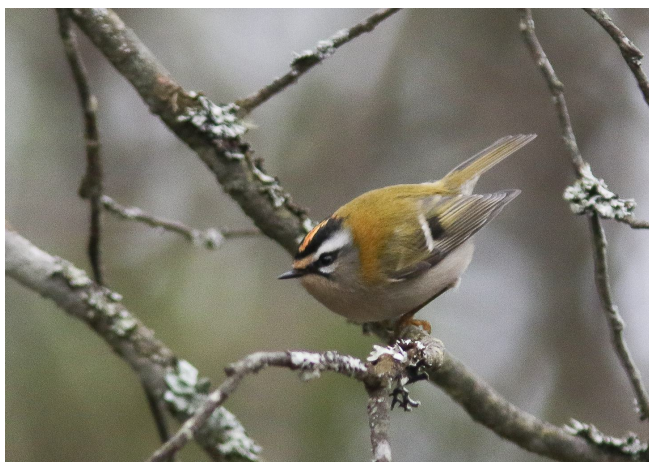
Curruca curruca

01.12.2005 Sääre, Sa (Gustaf Nordenswan, Juha Saari)

Lääne-pöialpoiss

Regulus ignicapilla

31.12.2015 Kabli, Pä (Jaak Tammekänd, Pille Vahtmäe) (Foto)
 02.12.2017 Riguldi, Lä (Uku Paal, Mariliis Paal) (Foto) 2 p
 28.12.2019 Kaavi, Sa (Marco Purovesi) (Foto)
 04.–06.01.2020 Roomassaare, Sa (Margus Ellermaa)
 27.02.2021 Marana, Pä (Agu Leivits)
 08.01.2023 Reiu, Pä (Arved Bauer)

Lääne-pöialpoiss (Regulus ignicapilla), Riguldi, Läänemaa, 02.12.2017. Foto: Uku Paal

Käblik

Troglodytes troglodytes

Igatalvine liik. Tihti tegutseb lahtiste ojade ääres ja reovee-puhastusjaamade ümbruses, sageli jagades toitumisala vesipappide ja jäälundudega. Lääne-Saaremaa ojaudel regulaarne talvitaja (sadu isendeid).

Kuldnokk

Sturnus vulgaris

Igatalvine liik. Kohatakse peamiselt prügilates ja asulates. Suurimad talvised parved on olnud üle 1000 isendi.

Laulurästas

Turdus philomelos

Igatalvine liik. Enne 2000. aastat on teada 10 laulurästa talvist leidu. 2000. aastatel on talviste vaatluste hulk oluliselt suurenenud. Üksikud isendid jäävad Eestisse

detsembrini ja mõned isegi jaanuarini. Veebruaris on liik meil väga harv (vaid kaheksa vaatlust).

Hoburästas

Turdus viscivorus

Alates 2000. aastast igatalvine liik, enne seda on teada vaid üksikuid vaatlusi. Samal ajal ei ole liigi talvitamise kohta kommentaare vanemates allikates (Kumari 1954, Leibak jt 1994) ja Rootsmäe & Veromani (1974) andmetel ei ole teada ühtegi talvitisjuhtu. Vaevalt, et liik talvel nii haruldane oli, aga ilmselt oli vanemate vaatluste puhul probleeme liigimääranguga. Peale selle oli ligipääs piiratud Nõukogude Liidu piiridega külgnevatele rannikualadele, kus hoburästast talvel peamiselt leida võib. 2000. aastatel on hoburästa leide olnud igal talvel, peamiselt detsembris ja jaanuaris. Veebruaris seevastu on hoburästast kohatud vähem. Kuna tegemist on üsna vara saabuva rändlinnuga, siis võib veebruari lõpus kohatud isendite puhul tegemist olla juba esimeste saabujatega. Enamik leide pärineb läänerranniku kadastikest, kus liik võib ka talvel tegutseda väikestes salkades, sageli koos teiste rästastega. Erakordne oli 2014/2015 talv kui Eestis vaadeldi umbes sadat isendit.

Vainurästas

Turdus iliacus

Igatalvine liik. Rästaste arvukus on eri talvedel kõikuv ja sõltub eelkõige marjade rohkusest. 2000. aastail on liigi talvine esinemine sagenenud. Arvukamalt on vainurästast esinenud 2002/2003, 2014/2015, 2017/2018, 2019/2020 talvedel. Tavaliselt leitakse üksikuid vainurästaide hallrästaste parvedest. Suurimates parvedes on loendatud mitukümmend isendit.

Kaelusrästas

Turdus torquatus

02.–27.02.1975 Saue, Ha (Eet Tuule) ♀
05.–08.02.1990 Mustamäe, Tallinn (Eet Tuule) ♂
05.–10.01.2003 Lepistiku park, Tallinn (Eet Tuule)
Tegutseb koos muusträstastega.
11.12.2004 Paljassaare, Tallinn (Eet Tuule) ♂

Mustpugu-rästas

Turdus atrogularis

01.02.1975 Jõgisoo, Ha (Eet Tuule) ♂

Ruskerästas

Turdus naumanni

15.02.2018 Savka, Ta (Andrus Salu) (Foto) (2a)

Punarind

Erithacus rubecula

Igatalvine liik. Üksikuid isendeid kohatakse eelkõige rannikul. Soojematel talvedel võib läänesaartel olla sadu isendeid. Sisemaal harvem, kuid 2016/2017 talvel vaadeldi ka sisemaal kümneid isendeid.

Must-lepalind

Phoenicurus ochruros

1990 Vilsandi, Sa
03.12.2000–02.01.2001 Sõrve sääär, Sa (Timo Pettay, Gustaf Nordenswan jt)
01.–18.12.2001 Sõrve sääär, Sa (Mati Martinson jt)
01.12.2006–05.02.2007 Sõrve sääär, Sa (Juha Saari, Mati Martinson jt) 2 p (Foto)
15.12.2008–04.01.2009 Sõrve sääär, Sa (Pekka Tainio, Harri Pietarinen jt) (Foto)
31.12.2008–02.01.2009 Rahuste, Sa (Margus Ellermaa, Juho Könönen)
14.12.2009 Põõsaspea, Lä (Margus Ellermaa jt)
21.12.2011 Kärkla, Hi (Leho Aaslaid)
21.01.2012 Tarvastu polder, Vi (Mariliis Paal)
07.12.2012 Ruhnu N-osa (Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd) (Foto)
13.12.2012 Räpina, Põ (Kadri Niinsalu) ♂ (Foto)
30.11.–02.12.2013 Haapsalu (Alpo Koukila, Tarvo Valker)
09.12.2013 Pärnu (Kulno Nauts) ♂
09.12.2014 Dirhami, Lä (Timo Pettay jt)
19.12.2014 Nõmme, Lä (Sander Sirelbu)
23.12.2014 Roiu, Ta (Margus Ots)
22.01.2015–25.01.2015 Tallinn (Kuido Kõiv)
13.12.2015 Sääre, Sa (Markku Tunturi)
15.12.2016 Sääre, Sa (Markku Tunturi jt)
16.12.2017 Kärkla, Hi (Õie Korell) ♂ (Foto)
31.12.2017 Tärju, Sa (Matti Rekilä) (Foto)
06.01.2018 Mustoja, L-Vi (Tanel Liiv) (Foto)
13.01.2018 Vergi, L-Vi (Andres Kalamees, Andrus Kuus)
01.–02.12.2019 Tärju, Sa (Uku Paal jt) (Foto)
02.–04.12.2019 Ringsu, Ruhnu (Margus Ellermaa) 2♀ (Foto)
03.12.2019–07.01.2020 Tahkuna, Hi (Leho Aaslaid, Toomas Traagel jt) 1–3 p
21.12.2019 Tallinna kesklinn (Kuido Kõiv)
22.12.2019 Haapsalu (Margus Ellermaa)
04.02.2020 Põlva (Margit Kärblane)
19.12.2020 Rannaküla, Lä (Sander Sirelbu) ♂
02.01.2021 Laoküla, Ha (Siim Vaar) (Foto)
18.01.2021 Mõntu, Sa (Art Villem Adojaan jt)

01.02.2021 Undva, Sa (Timo Pettay jt) ♂
04.12.2022 Kuressaare (Kaarel Võhandu, Raul Vilks)
(Foto) *Vöimalik ssp phoenicuroides*.

Määramata lepalind

Phoenicurus sp

01.12.2012 Suuriku pank (Ainar Unus) (Foto)

Kivitäks

Oenanthe oenanthe

13.12.2014 Letipea neem, L-Vi (Raul Vilks jt) (Foto)

Kivitäks (Oenanthe oenanthe), Letipea neem, Lääne-Virumaa, 13.12.2014. Foto: Uku Paal

Siberi raat

Prunella montanella

06.11.–09.12.2016 Tartu vpj (Uku Paal, Raul Vilks jt) (Foto)

Vösaraat

Prunella modularis

talv 1959/60 Kuusnõmme, Sa (Heino Ränk) *Talvitas*.
talv 1960/61 Kuusnõmme, Sa (Heino Ränk) *Talvitas*.
10.12.1961 Ülemine Vaika, Vilsandi, Sa (Leo Aumees)
talv 1966/67 Vilsandi, Sa (Leo Aumees) *Talvitas*.
1.–20.12.1967 Vilsandi, Sa (Leo Aumees) *Mitu*.
3.01.–xx.03.1980 Luke, Ta (Kalev Kallaste) R
xx.01.1988 Viluvete, P
02.01.1999 Haapsalu (Jukka Ihanus, Kari Haataja)
31.12.2000 Dirhami, L (Jan Nordblad, Risto Lammin-
Soila, Tuukka Kupiainen) 2 p
03.01.2001 Võiste alevik, P (Aivo Klein)
16.02.2001 Kabli, P (Sampsu Cairenius, Tuukka Kupiainen,
Timo Pettay)
03.01.2002 Läätsa pr, Sa (Lasse Lindström)

06.12.2002 Türju, Sa (Gustaf Nordenswan)
08.12.2002 Aardlapalu pr, Ta (Uku Paal)
05.12.2004 Läätsa, Sa (Gustaf Nordenswan)
01.12.2005 Sõrve sää, Sa (Gustaf Nordenswan jt)
06.12.2005 Kõrgessaare, Hi (Jyrki Lausamo, Timo Pettay)
25.12.2005 Emmaste, Hi (Ülo Väli)
05.–06.01.2006 Roomassaare, Sa (Sampsu Cairenius)
03.12.2006 Sõrve sää, Sa (Harri Pietarinen, Juha Saari,
Mati Martinson)
09.01.2008 Läätsa, Sa (Sampsu Cairenius, Hannu Juka)
04.01.2009 Roomassaare, Sa (Viron Lintuseura)
23.–28.12.2009 Haapsalu vpj, L (Aivar Veide jt) (Foto)
27.12.2009 Palade, Hi (Leho Aaslaid)
01.–06.12.2012 Ruhnu (Indrek Tammekänd, Jaak
Tammekänd) 2 p
04.12.2012 Kihnu (Tarvo Valker, Mikko Virta)
02.–18.12.2014 Haapsalu vpj, L (Tarvo Valker jt)
20.12.2014 Puise nina, L (Tarvo Valker jt) h
10.01.2015 Haapsalu (Tarvo Valker jt)
19.01.2015 Lohusalu, Ha (Margus Ots)
01.02.2017 Püüsi, Ha (Ave Kruusel)
05.01.2019 Kuressaare (Lasse Lindström)
01.–02.12.2019 Türju, Sa (Uku Paal jt) 2 p
21.12.2019–30.01.2020 Haapsalu vpj (Sander Sirelbu jt)
07.02.2020 Vaemla, Hi (Leho Aaslaid)
02.–04.12.2022 Sääre, Sa (Kaarel Võhandu, Raul Vilks)
04.–07.12.2023 Ruhnu (Margus Ellermaa, Markus
Lampinen)

Jögivästriik

Motacilla cinerea

02.12.2012 Ruhnu saar (Indrek Tammekänd, Jaak
Tammekänd) (Foto)
18.02.2015 Taresta, Hi (Leho Aaslaid jt) (Foto)

Linavästriik

Motacilla alba

Selle hästi tuntud liigi kohta on meil talvistest
vaatlustest põhjalik andmestik. Perioodil 1949–2023
on teada 108 talvist vaatlust (kokku 154 isendit). 2000.
aastail on meil liiki kohatud peaaegu igal talvel. Enamik
leide on detsembrist ja veebruarini püsib liik meil
harva. Linavästriik võib talvitamiseks kasutada lao-
hooneid, lautu või suuri kasvahooneid. Tartus on liiki
kohatud lausa salkadena ja ilmselt on need linnud
seotud Lohkva kasvuhoonetega. Need isendid
hulguvad ringi nii Annelinnas kui Haaslava kalamajandi
tiikidel. Näiteks 22.12.2005 vaadeldi Haaslava
kalatiikidel 17 linavästriiku ja 14.01.2023 Lohkvas 18
isendit. Regulaarselt talvitab linavästriik ka Roomas-
saare ja Tartu veepuhastusjaamas.

Niidukiur

Anthus richardi

14.01.2001 Undva, Sa (Matti Rekilä jt)

Sookiur

Anthus pratensis

Igatalvine liik. Enne 2000. aastat on teada 11 talvist vaatlust. 2000. aastail on vaatlusi igal talvel. Enamik vaatlusi pärineb detsembri algusest ja üksikud linnud jäävad meile kogu talveks. Sageli kohatakse väikesi, kuni viie-isendilisi salku. Mainimisväärne on 13.01.2001 Saaremaal Türjus kohatud 37-isendiline salk. Veebruaris on liik harv.

Mägikiur

Anthus spinoletta

29.01.–18.02.2009 Kopli laht, Tallinn (Ranno Puumets jpt) (Foto)

24.–25.01.2019 Sääre, Sa (Timo Pettay, Timo Nuoronen) (Foto)

14.–15.01.2024 Kõruse, Sa (Uku Paal, Meelis Sepp, Olev Lüütsep jt) (Foto, lindistus)

Randkiur

Anthus petrosus

27.12.1938 Paljassaare, Tallinn (Eerik Kumari)

15.01.1991 Läbara, Sa

30.12.1999 Sõrve säär, Sa (Karno Mikkola, Lauri Mäenpää jt)

13.01.–23.02.2001 Loode, Sa (Matti Rekilä jt)

05.01.2003 Kuusnõmme, Sa (Viron Lintuseura)

18.01.2003 Tiharu, Hi (Urmas Talivee)

03.01.2004 Dirhami sadam, Lä (Gustaf Nordenswan jt)

03.12.2004 Osmussaare W-rannik, Lä (Aivar Veide, Valeri Stserbatõh) 2 p

30.12.2005 Türju, Sa (Lauri Mäenpää)

10.12.2006 Põõsaspea neem, Lä (Tarvo Valker, Marko Valker jt) (Foto)

02.12.2007 Toomalõuka, Sa (Indrek Tammekänd)

30.01.2008 Võiste rand, Pä (Aivo Klein)

05.01.2009 Vilsandi, Sa (Kunter Tätte) 2 p

06.01.2009 Lehtma, Hi (Kalev Pajusalu)

08.01.2012 Pitkänä, Kihnu saar (Aivo Klein)

02.12.2016 Haldi, Hi (Indrek Tammekänd jt) (Foto)

07.–09.01.2017 Paljassaare, Ha (Roger Erikson jt) (Foto)

03.–19.02.2018 Matsi, Pä (Irja Tammekänd jt) (Foto)

02.–21.12.2019 Põõsaspea, Lä (Rein Kalmus jt) (Foto) 1–2 p

05.01.2020 Põõsaspea, Lä (Janne Põlluaas) (Foto)

17.01.2021 Undva, Sa (Leho Luigujõe jt)

27.02.2021 Kalana, Hi (Peter Lind jt) (Foto)

26.02.2022 Türju, Sa (Rein Kalmus)

02.12.2023 Harilaid, Sa (Raul Vilks)

04.12.2023 Ruhn (Margus Ellermaa, Markus Lampinen)

10.01.–22.02.2024 Türju, Sa (Art Villem Adojaan,

Amaranta Adojaan jt) 2 p

Männileevike

Pinicola enucleator

Invasioonilind, kelle arvukus kõigub aastati. Suured invasioonid on väga harvad ja väljaspool invasiooni-aastaid on männileevike haruldane liik. Üksikuid isendeid vaadeldakse peaaegu igal talvel. Viimane suur sisseränne registreeriti 2012/2013 (Paal 2013).

Mägi-kanepilind

Linaria flavirostris

Igatalvine liik. Suurimad parved on olnud kuni 70-isendilised. Vaadeldakse peamiselt rannikul. Sisemaal harvem, kuid vaatlusi on hajusalt üle kogu maa. Tegutseb sageli koos urvalindudega. Liigi esinemisest Eestis on koostatud ülevaade (Paal 2021).

Vööt-käbilind

Loxia leucoptera

Talv 56/57 kogu Eestis invasioon

07.12.1998 Ao, L-Vi (Sven Aun) ♂

24.01.2003 Sääre, Sa (Mati Martinson) ♀

02.–11.12.2004 Sääre, Sa (Mati Martinson, Gustaf Nordenswan jt) 1-2 ♂

31.12.2007 Põhja-Eesti? (Margus Ellermaa jt)

19.11.2017–04.01.2018 Ahtme, I-Vi (Oliver Erikson jt) ♂♀ (Foto)

11.01.2020 Läti, Ta (Pelle Mellov)

20.01.2020 Ilmatsalu, Ta (Pelle Mellov, Anni Miller) 3 p

30.01.2020 Vorbuse, Ta (Peeter Anijalg) 7 p (Foto)

Koldvint

Serinus serinus

13.01.1965 Haabersti, Tallinn (Hillar Pärjasaar) *Püüti ja peeti puuris.*

01.12.2014 Võiste, Pä (Indrek Tammekänd jt)

14.12.2014–14.02.2015 Pärnu linn, Pä (Jaak Tammekänd jt) (Foto)

20.02.2016 Kabli, Pä (Margus Ellermaa, Andrea Maier)

13.12.2017–19.02.2018 Kesklinn ja Tondiraba, Tallinn (Janne Põlluaas jt) (Foto) ♂ ja 2♀

28.01.2021 Rakvere (Rein Pärj)

Lapi tsiitsitaja

Calcarius lapponicus

talv 1942/1943 Roomassaare (Evald Tamm)
04.12.1966 Ropka luht, Ta (Oivo Rahu-soo)
01.01.2006 Austurgrünne, Vormsi (Harri Hölttä)
15.–22.12.2009 Haapsalu (Aivar Veide jt) (Foto)
27.12.2009 Kodesmaa, Pä (Eedi Lelov)
02.–05.12.2010 Türju, Sa (Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd jt) (Foto)
01.12.2012 Ruhnu saar (Indrek Tammekänd, Jaak Tammekänd)
07.01.2015 Tahkuranna, Pä (Jaak Tammekänd)
04.01.2019 Luulupe, Sa (Margus Ellermaa, Jukka Salokangas) ♂ (Foto)
09.01.2019 Lööne, Sa (Jouni Saario, Merike Saari, Merja Saario)
02.12.2019 Kõinastu lee, Muhu (Uku Paal) 2 p (Foto)
29.02.2020 Vihula, L-Vi (Peep Veedla, Taimi Veedla) ♂

Halltsiitsitaja

Emberiza calandra

13.01.1978 Vilsandi, Sa (H. Soots) 2 p

Rootsiitsitaja

Emberiza schoeniclus

Igatalvine harv liik, peamiselt lääneranniku roostikes. Suurimates parvedes võib olla isegi mitukümmend lindu. Sageli tegutseb koos roohabekatega.

Rebassidrik

Passerella iliaca

02.–20.12.2012 Haapsalu vpj (Aivar Veide jpt) (Foto)

Põhja-Ameerika liik rebassidrik (*Passerella iliaca*) oli uus liik Eestile ja kolmas vaatlus Lääne-Palearktises. Sama lindu nähti juba 20. detsembril Soomes - ka Soome jaoks uus liik - ja oli seal paigal kuni 4. aprillini 2013. Foto: Uku Paal

Rare winterbirds in Estonia

This is the first report on the occurrence of rare winter birds in Estonia covering all the available data until February 2024. The aim of this publication is to cater observations to birders and therefore covers the phenological period from 1st of December until 28th/29th of February, also known as „the birders winter”. As the purpose is not to present the data in scientific format we suggest consulting the references for more detailed status of Estonian birds. The sightings are listed chronologically and presents the date, location, observers and the numbers of individuals sighted, with occasional added comments and species introduction texts. For more common species the detailed sightings are not listed. We thrive to update this publication in the future and are happy to receive the missing data from the readers.

Kasutatud kirjandus ja andmekogud

Kokkuvõtte andmestik pärineb paljudest eri allikatest. Kasutatud andmekogudest on olulisimad PlutoF andmealduse platvorm, Eerik Kumari vaatluste kartoteek, EOÜ talvitavate veelindude andmebaas ja seirearuanded, EOÜ vaatluskaartide kartoteek ja Viron Lintuseura andmebaas (osaliselt avaldatud kogumikus "Viron Linnut. Havainnot 1990-2010"). Kirjandusallikatest kasutati Lemming Rootsmäe koostatud rändlindude saabumise ja lahkumise kokkuvõtteid, "Loodusevaatleja" sarja, ajakirju "Eesti Loodus", "Hirundo" ja "Linnurada". Mitu vaatlust on dubleeritud eri allikates ja kirjanduses avaldatud andmeid on aegamööda ka digitaliseeritud.

Abarenkov, K., Tedersoo, L., Nilsson, R. H., Vellak, K., Saar, I., Veldre, V., Parmasto, E., Prous, M., Aan, A., Ots, M., Kurina, O., Ostonen, I., Jõgeva, J., Halapuu, S., Põldmaa, K., Toots, M., Truu, J., Larsson, K.-H., Kõljalg, U. (2010). PlutoF - a Web Based Workbench for Ecological and Taxonomic Research, with an Online Implementation for Fungal ITS Sequences. *Evolutionary Bioinformatics*, 6: 189–196.

BirdLife International. (2024a). IUCN Red List for birds. Kättesaadav: <https://datazone.birdlife.org>. Vaadatud 23.02.2024.

BirdLife International. (2024b). Species factsheet: *Bubo scandiacus*. Kättesaadav: <https://datazone.birdlife.org/species/factsheet/snowy-owl-bubo-scandiacus>. Vaadatud 23.02.2024.

Eesti Ornitoloogiaühing. (2021). Linnuharulduste komisjoni (HK) poolt käsitletavate liikide aktsepteeritud vaatlused seisuga 19.12.2021. Kättesaadav: https://www.eoy.ee/pics/1282_K%C3%B5ik_aktsepteeritud_vaatlused_seisuga_2021.12.19.pdf. Alla laetud 23.11.2023.

Eesti Ornitoloogiaühingu fenovaatluste andmebaas (koostanud Raul Eenpuu).

Elts, J. (2002). Kas kiivitaja lahkumine Eestist on muutunud hilisemaks? – *Hirundo* 2/2002: 95–99.

Elts, J., Leito, A., Leivits, M., Luigujõe, L., Nellis, R., Ots, M., Tammekänd, I. & Väli, Ü. (2019). Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus 2013–2017. – *Hirundo* 1/2019: 1–39.

Elts, J. & Aua, J. (1997). Kiivitaja ja põldrüüdi sügisest

koondumisest ning rändest. *Loodusvaatlusi* 1995/1996: 178–192.

Estbirding. (2023). Listingu reeglid 7.0. Kättesaadav: https://www.estbirding.ee/file_download/30/Listingu+reeglid+7.0.pdf. Alla laetud 23.11.2023.

Kastepõld, T., Kabal, R. (1982). Väljaspool Eesti NSV-d rõngastatud lindude taasleiud Eesti NSV-s 1956-1980, II osa. Tallinn: Valgus.

Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Martí, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-G. & Foppen, R.P.B. (2020). *European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change*. European Bird Census Council & Lynx Edicions, Barcelona.

Kumari, E. (1954). Eesti NSV linnud. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.

Kuresoo, A., Luigujõe, L., Rattiste, K. (2013). Kirjuhaha (*Polysticta stelleri*) asurkonna seisundist ja võimalikest kaitsemeetmetest Eestis. – *Hirundo* 1/2013: 1–25.

Leibak, E., Lilleleht, V. and Veroman, H. (eds.). (1994). *Birds of Estonia. Status, Distribution and Numbers*. Tallinn: Estonian Academy Publishers.

Leuhin, I. & Rootsmäe, L. (1985). *Migratory Birds Wintering in Estonia*. Communications of the Baltic Commission 17.

Lint, A., Rootsmäe, L., Veroman, H. (1963). Rändlindude saabumine Eestisse 1936-1940 ja 1948-1956. Abiks loodusevaatlejale nr 50. Tartu: Eesti NSV Teaduste Akadeemia.

Lõhmus, A., Kuresoo, A., Leibak, E., Leito, A., Lilleleht, V., Kose, M., Leivits, A., Luigujõe, L., Sellis, U. (1998). Eesti lindude staatus, pesitsusaegne ja talvine arvukus. – *Hirundo* 2/1998: 63–83.

Maclean, I. M. D., Austin, G. E., Rehfish, M. M., Blew, J., Crowe, O., Delanys, S., Devos, K., Deceuninck, B., Günther, K., Laursen, K., van Roomen, M., Wahl, J. (2008). Climate change causes rapid changes in the distribution and site abundance of birds in winter. – *Global Change Biology* 14: 2489–2500.

Nellis, R., Leivits, M. (2022). Eluslooduse mitmekesisuse ja maastike seire allprogrammi seiretöö. Rähnid. 2022. aasta aruanne. Keskkonnaagentuur.

- Nellis, R., Nellis, R., Tammekänd, I. (2002). Hiireviu, karvasjalg-viu, välja-loorkulli ja hallõgija talvisest arvukusest ja biotoobikasutusest Lääne-Eestis. – *Hirundo* 1/2002: 26–34.
- Paal, U. & Väli, Ü. (2003). Rooruiga talvitumisest Eestis. – *Hirundo* 2/2003: 105–106.
- Paal, U. (2013). Männileevikese (*Pinicola enucleator*) invasioon Eestis talvel 2012/2013. – *Hirundo* 1/2014: 54–56.
- Paal, U. (2014). Vöökakkude võidukäik. – *Eesti Loodus* 11/2014: 8–13.
- Paal, U. (2018a). Urvalindude määramine vajab vilunud silma. – *Eesti Loodus* 4/2018: 20–25.
- Paal, U. (2018b). Vöökakkudel taas rekord. – *Eesti Loodus* 10/2018: 65.
- Paal, U. (2020a). Merirüdi, karastunud kahlaja. – *Eesti Loodus* 12/2020: 82–84.
- Paal, U. (2020b). The first Semipalmated Sandpiper for Estonia. Kättesaadav: <https://www.estbirding.ee/artiklid/the-first-semipalmated-sandpiper-for-estonia>
- Paal, U. (2021). Mägi-kanepilind. – *Eesti Loodus* 2/2021: 68–70.
- Pettay, T. (toim). (2014). Viron linnut. Havainnot 1990–2010. Viron Lintuseura ry.
- Randla, T. (1960). Andmeid rändlindude talvitamise kohta. Tartu: ENSV T. A. Zooloogia ja Botaanika Instituut, ENSV T. A. Loodusuurijate Seltsi Ornitoloogiaseksioon.
- Randla, T. (1976). Eesti röövlinnud. Tallinn: Valgus.
- Rootsmäe, I., Rootsmäe, L. (1972). Rändlindude saabumine Eestisse 1957–1966, I osa. Abiks loodusevaatlejale nr 65. Tartu: Eesti NSV Teaduste Akadeemia.
- Rootsmäe, I., Rootsmäe, L. (1974). Rändlindude lahkumine Eestist 1949–1966. Abiks loodusevaatlejale nr 68. Tartu: Eesti NSV Teaduste Akadeemia.
- Rootsmäe, I., Rootsmäe, L. (1976). Rändlindude saabumine Eestisse 1957–1966, II osa. Abiks loodusevaatlejale nr 69. Tartu: Eesti NSV Teaduste Akadeemia.
- Rootsmäe, I., Rootsmäe, L. (1978). Rändlindude lahkumine Eestist 1967–1976. Abiks loodusevaatlejale nr 73. Tartu: Eesti NSV Teaduste Akadeemia.
- Rootsmäe, I., Rootsmäe, L. (1981). Rändlindude saabumine Eestisse 1967–1976, I osa. Abiks loodusevaatlejale nr 79. Tartu: Eesti NSV Teaduste Akadeemia.
- Rootsmäe, I., Rootsmäe, L. (1981). Rändlindude saabumine Eestisse 1967–1976, II osa. Abiks loodusevaatlejale nr 80. Tartu: Eesti NSV Teaduste Akadeemia.
- Rootsmäe, L. (1991). Rändlindude lahkumine Eestist 1977–1986. Abiks loodusevaatlejale nr 90. Tartu: Eesti Teaduste Akadeemia.
- Rootsmäe, L. (1991). Rändlindude saabumine Eestisse 1977–1986, I osa. Abiks loodusevaatlejale nr 88. Tartu: Eesti Teaduste Akadeemia.
- Rootsmäe, L. (1991). Rändlindude saabumine Eestisse 1977–1986, II osa. Abiks loodusevaatlejale nr 89. Tartu: Eesti Teaduste Akadeemia.
- Rootsmäe, L. (1998). Rändlindude saabumine Eestisse 1987–1996, I osa. Abiks loodusevaatlejale nr 96. Tallinn-Tartu: Teaduste Akadeemia Kirjastus.
- Rootsmäe, L. (1998). Rändlindude saabumine Eestisse 1987–1996, II osa. Abiks loodusevaatlejale nr 97. Tallinn-Tartu: Teaduste Akadeemia Kirjastus.
- Rootsmäe, L., Lellep, E. (1978). Ornito- ja fütofenoloogilised vaatlused Eestis 1922–1928. Abiks loodusevaatlejale nr 75. Tartu: Eesti NSV Teaduste Akadeemia, Eesti Loodusuurijate Selts.
- Rootsmäe, L., Veroman, H. 1974. Eesti laululinnud. Tallinn: Valgus.
- Valkama, J., Vepsäläinen, V. & Lehtikainen, A. (2011). Suomen III Lintuatlas. – Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö. Kättesaadav: <https://cdn.laji.fi/files/birdatlas/lintuatlas3koko.pdf>. Vaadatud 01.01.2024.
- Valker, T. (2014). Eesti röövlinnud. Tallinn: Varrak.